

EGO

JULI/AUGUSTUS 1992

MAANDBLAD VAN DE HUMANISTISCH GEESTELIJKE VERZORGING BIJ DE KRIJGSMACHT

ZEE, ZON EN ZALIGHEID

Dienen in de West

In dit
nummer o.a.:

- Algemeen en persoonlijk belang
- Europa en haar veiligheid
- Droogte is meer dan een natuurramp
- Franse ambassade stimuleert eigen popmuziek
- Arubaanse militie verwacht duidelijkheid
- Rio '92
- Waarom roomser zijn dan de paus?
- Cubop
- Geruststellen
- Topsporters uitgebuit?
- Boeken

EGO

MAANDBLAD
VAN DE DIENST
HUMANISTISCH
GEESTELIJKE VERZORGING
BIJ DE KRIJGSMACHT

nr. 7/8, juli/aug. 1992, 31e jaargang
Abonnementsprijs f 15,- per jaar, te
storten op postbankrekening 480414
t.n.v. Hoofdraadsman HGV te Zeist.
Militairen ontvangen het blad op aan-
vraag zonder betaling.

Redactie:

Jan den Boer, Klazien van Brandwijk-
Wiltjer, Wim Heij (voorz.), Carine
van Hinte, Peter Samwel, Jos Siersma,
Frank Spoelstra.

Vaste medewerkers:

Adriaan Bijl, Theo Carree, Arend van
Dam, Evert van Dijk, Gerard van
Erkelens, Cor Hoekstra (Cork), Pieter
de Jager, Tom Janssen, Stef Kessels,
Willy Lohmann, Frits Maas, Len
Munnik, René Nauta, Leonore van
Opzeeland, Cor Out, Tom Pauka,
Freek Pol, Rien Robijns, Karel Roskam,
Paul Rutten, Hans Schonk, Klaas
Soesbeek, Jan Stoof, Wessel Visser,
Leon Wecke, Hans van Wissen.

Eindredactie:

Frank Spoelstra

Vormgeving:

Piet Boom en Frank Spoelstra
Redaktiesekretariaat:
Erika Krijt-Leyendekkers
Prepress/Lithografie/Druk:
Brouwer Offset Utrecht B.V.

Adres redactie en administratie:

Bureau Hoofdraadsman,
Coornherthuis, Oranje Nassalaan
71, 3708 GC Zeist, tel. 03404-20906.
Bijdragen in EGO verschijnen op per-
soonlijke titel en vertegenwoordigen
niet noodzakelijkerwijs de visie van de
redactie of de dienst HGV.

Inhoud

Algemeen en persoonlijk belang	2
Zee, zon en zaligheid	3
Droogte is meer...	7
Popmuziek	8
Europa en haar veiligheid	10
Rio '92	12
Deze zomer in de bioscopen	14
Cartoonisme	17
Mobiele brigade (poster)	18
Wetenschap en techniek	20
Topsporters uitgebuit?	21
'Pijn is genot'	22
Gewetensbezwaard?	23
Gedicht/Vragen staat vrij	24
Waarom roomser dan de paus?	26
Cubop	28
Arubaanse militie	30
Geruststellen	32
Boeken	33
René Nauta	36

Foto's: voorpagina Herre van der
Heide, pag. 25 Gerard van
Erkelens

ALGEMEEN EN PERSOONLIJK BELANG

Steeds vaker worden de vrijwillig dienenden in de krijgsmacht geconfron-
teerd met de mogelijkheid tot uitzending ver over de eigen landsgrenzen
heen. Het motief dat veel beroepsmilitairen ooit aanwendden om hun be-
roepskeuze te beargumenteren, betrof de verdediging van de verworven vrij-
heden in het eigen vaderland. Dit motief is niet meer vanzelfsprekend.
De minister spreekt duidelijke taal. Hij streeft naar een inkrappend, efficiënt
werkend apparaat dat binnenkort overal ter wereld inzetbaar moet kunnen
zijn.

Golfoorlog, Cambodja, Joegoslavië...

Nederland dient haar steentje aan de wereldvrede bij te dragen en heeft niet
langer alleen maar een beschermende taak en functie in het eigen land.
Hierover is niet alleen al veel gezegd, misschien is er ook veel voor te zeggen.

Maar het gaat hier ook om *mensen, individuen*.

Het aanvankelijke motief om voor de krijgsmacht als werkgever te kiezen,
staat onder druk.

In deze tijd van ontspanning wordt bijna vanzelfsprekend naar een vredesle-
ger gestreefd, dat wereldwijd functioneel inzetbaar moet kunnen zijn. De
vanzelfsprekendheid betreft hier ook het functioneren van de beroepsmili-
tair daarbinnen, alsof zijn persoonlijke motieven waarom hij voor dit toch
zeer specifieke werk gekozen heeft, er nauwelijks toe doen.

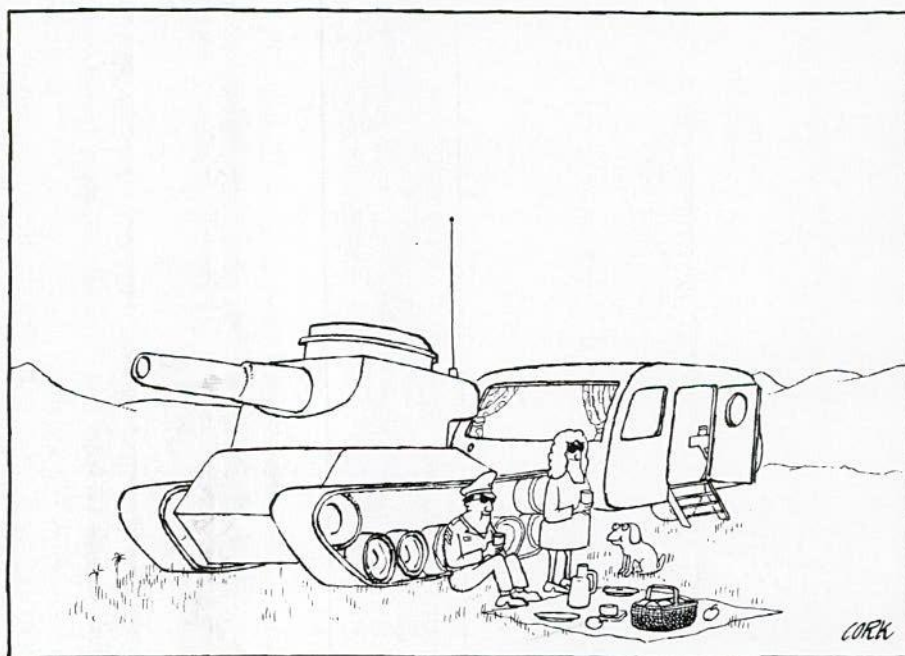
Wanneer je vragen hebt bij deze verschuiving, zou je bijna veronderstellen
dat je dan maar beter naar een andere baan kan gaan uitzien.

De minister zou wat voorzichtiger kunnen zijn. Immers, de tijd heeft toch
ruimschoots geleerd dat je mensen niet zomaar, en misschien zelfs tegen hun
zin, overal op de wereld kan inzetten voor welke vredestaak van de krijgs-
macht dan ook.

Als motieven veranderen waarop mensen voor een beroep gekozen hebben,
dan verdient deze verandering in ieder geval ook een brede discussie binnen
de beroepsgroep zelf. De verandering gaat immers over omvangrijke wijzi-
gingen ten aanzien van de inhoud en de taakopvattingen van het werk van
de militair.

Het algemeen belang van de krijgsmacht is onmiskenbaar. Het persoonlijk
belang van haar werknemers is dat evenzo. Mensen willen gehoord worden.
Het is nuttig en zinvol om de verschillende belangen aan elkaar te toetsen,
indien men tenminste de realiteit niet uit het oog wil verliezen.

Redactie

ZEE, ZON EN ZALIGHEID

Dienen in de West

Met de regelmaat van de klok vertrekken er groepen mariniers naar de West om daar, na de opleiding in Rotterdam, de rest van hun dienstplicht te vervullen. De mariniers die in Nederland achterblijven of naar kouder oorden vertrekken, hebben veelal geen hoge pet op van het dienen in de West. 'Mooi weer mariniers' noemen ze hun maten daar smalend.

Zee, zon en zaligheid denken ook de mannen die gaan, nogal eens. Maar de werkelijkheid wordt na een rondje basis Parera al snel duidelijk. Loopspas in 35° boven nul, met boven je hoofd de brandende zon, is wel wat anders dan een speedmars op de warmste dag van het jaar op de Oirschotse heide.

Raadvrouw Klazien van Brandwijk Wiltjer nam een kijkje bij de 21-41ste Cie van het Korps Mariniers op Marinebasis Parera op Curaçao en sprak met een aantal mensen, die net terug waren van de oefening Deux Tri Colore, over dienen en recreëren in de West.

Een binnenweek in de West verschilt niet zoveel van die op een kazerne in Nederland. Zes dagen van 's ochtends zeven tot tien voor half twee wachtlopen, schoonschikken, de tuinen schoonhouden, schilderen, noem maar op... Klussen, soms vervelend, soms wel leuk en met af en toe de mogelijkheid om er even tussen uit te knijpen.

In zo'n binnenweek lijkt de middag te voldoen aan de verwachtingen vooraf en aan die van de achterblijvers. Dan is er tijd voor zee, zon en zaligheid. Duiken, snorkelen, surfen, zeilen, zwemmen of liggen op het strand bij Seaquarium, de plaats om anderen, vrouwen, te ontmoeten. Een aantal neemt rijles, dat is stukken goedkoper dan in Nederland. Anderen gaan na zes uur

'werken' in de zon naar bed en komen tegen de avond weer tot leven om de plaatselijke horeca te bezoeken.

De dagen en nachten tijdens bivakken en oefeningen zijn anders, totaal anders... Een, twee of drie weken in het veld. Weinig tot geen tijd voor jezelf. Stompen, afzien en... genieten!

■ Oefeningen

'Wij hebben zeker vier dagen per week een fysiek programma, daardoor blijven de mannen fit en gemotiveerd. Bij oefeningen, zoals Deux Tri Colore, hebben we daar voordeel van.'

Aan het woord is de CSM, adjudant H. van der Heide, van de 21-41ste.

Oók op de hindernisbaan is 't 38°

'Net als bij ieder ander onderdeel gaan we hier regelmatig het veld in. Naast de gewone bivakken hebben we twee keer per jaar een grote oefening en een aantal detacheringen naar Bonaire en Bovenwindse Eilanden. Als grootste hebben we High Quality. Dat is een oefening waarbij het voornamelijk gaat om te toetsen hoe hoog de graad van geoefendheid van de verschillende groepen is, met name ten aanzien van het tactische, militaire deel, de velddienst, de drills en dergelijke. Aan High Quality nemen de Nederlandse, Antilliaanse en Arubaanse onderdelen uit dit gebied deel. Een enkele keer is er een gastenheid van de Engelsen, Fransen of Amerikanen.

Daarnaast hebben we Deux Tri Colore, een oefening waar het, de naam zegt het al, gaat om een competitie tussen de driekleuren van Frankrijk en Nederland. Tijdens deze oefening ligt de nadruk, naast het specifiek militaire, vooral op samenwerking en het fysieke prestatievermogen.'

Hoe gaat zo'n oefening in het werk?

Deze keer waren de circuits op twee locaties hier op Curaçao: Annaboei en Boca Grandi. Het circuit op Boca Grandi was opgebouwd uit een aantal technische zaken, zoals handgranaat werpen, een kaart en kompastest, KHBO e.d. Het enige fysieke daarin waren de verplaatsingen tussen de onderdelen door. Die verplaatsingen moesten binnen een bepaalde tijd gebeu-

Inschepen op het stationschip

Adj. H. van der Heide (midden): 'De marinier van tegenwoordig leeft anders dan die van vroeger, maar hij wil nog steeds de beste zijn.'

ren, dus al speedmarsend. Het circuit op Annaboei was fysiek erg zwaar. Er zaten daar een aantal onderdelen bij die erg pittig waren. De catcrawl, het peddelen en de lastenbaan met daar tussen door een aantal verplaatsingen, die dan op hun beurt wat rustiger leken dan op Boca Grandi. Leken, want 's middags om twaalf uur je binnen een half uurtje verplaatsen van punt a naar b viel op sommige momenten toch nog wel tegen. Helemaal als je vlak daarvoor een pittige prestatie had neergezet. Al met al vond ik het deze keer fysiek behoorlijk zwaar voor de deelnemers.

■ Samen presteren

Wat valt u tijdens zo'n oefening het meest op?

Wat mij het meest frappeert is dat er eigenlijk niets veranderd is met dertig jaar geleden. Tijdens zo'n oefening zie je dat er qua mentaliteit, inzet en enthousiasme dezelfde emoties spelen als in de tijd toen ik hier als marinier in '64 diende. Wanneer men eenmaal voelt dat men zich moet gaan meten, dan komt alles er weer uit.

Zorgen dat het vochtgehalte op peil blijft

Heden ten dage wordt er nogal eens negatief gesproken over de mentaliteit van de huidige marinier, zo in de trant van: minder hard, ze geven zich minder, ze hebben minder doorzettingsvermogen, ze zijn allemaal softer geworden enz. In mijn beleving is dat beslist niet waar, als je mannen weet te motiveren, als ze weten wat er van ze verwacht wordt, dat het er op aan komt, dan zie je dat al die zaken waar je tijdens de kazerneweken wel eens aan twijfelt terugkomen. Dan zie je dat ze vooruit willen, willen laten zien dat ze wat kunnen, dan willen ze presteren.

Dan zie ik mezelf weer hier op Suffisant tijdens zo'n soort competitie een gouden helm winnen.

Wat ook opvallend is tijdens zo'n gebeuren is dat de groep de zaken samen oppakt. Als iemand tijdens een bepaald onderdeel de zwakke schakel is geweest en helemaal stuk zit wordt hij door zijn maten opgepikt en gaat men uiteindelijk als groep toch weer door. Dan zie je ook dat, ondanks het feit dat er een mindere prestatie is neergezet, ze als groep toch nog proberen het beste eruit te halen.

Het groepsverband, de eenheid, het moreel, de inhoud, de kracht als groep om door te gaan en te zeggen: dit ging niet zo goed, maar pas op we komen er aan. Dat zijn zaken die mij erg aanspreken en die laten zien dat de marinier van tegenwoordig weliswaar anders leeft dan die van vroeger, maar dat hij nog steeds de beste wil zijn en dat wil laten zien.

■ Met elkaar meten

Tijdens Deux Tri Colore moesten de Nederlanders zich meten met Antillianen, Arubanen en Fransen, hoe werkt dat?

Tja, de Antmil en Arumil zijn heel anders opgeleid dan de Nederlandse Marinier. Natuurlijk krijgen zij ook een EVO, maar ze gaan een andere richting uit dan onze

mariniers. Wij worden opgeleid voor het veld en tal van andere taken. De Aru- en Antmillers voornamelijk voor de bewaking. Ze doen wel summier een aantal velddiensttoefeningen, maar toch niet op het niveau zoals in de opleiding in Rotterdam.

Het gevolg daarvan is dat je dat onmiddellijk ziet tijdens een gezamenlijke oefening. Hun bewapening is gericht op beveiliging en zo heb je meer verschillen. Bij een aantal oefeningen komen ze minder uit de verf. Tja en het verschil met de Fransen... ik heb het gevoel dat de mensen die ze oproepen op de eilanden van een totaal ander niveau zijn dan onze Aru- en Antmillers. Ik weet niet zeker of dat zo is, maar naar mijn idee zijn ze slechter opgeleid enz. Als grap zeggen we wel eens dat de dienstplicht op de Franse eilanden er is om de mannen van de straat te houden. Er is echt een heel groot verschil en dat zie je tijdens dit soort oefeningen heel nadrukkelijk.

Dat lijkt me erg frustrerend voor ze?

Ik denk dat het ook heel frustrerend is om zich te moeten meten met onderdelen die anders en beter zijn opgeleid en vaak winnen.

Je ziet dan ook, zeker bij de Ant- en Arumillers, dat ze bijvoorbeeld tijdens sportdagen er op gebrand zijn revanche te nemen. Bij basketbal, volleybal, atletiek en de zevenkamp zijn zij vaak de winnaars.

In het specifiek militaire schieten ze veelal te kort, maar op sportgebied laten ze ons nogal eens achter zich.

Toch denk ik dat het goed is dat wij ons aan elkaar kunnen meten, met sport, met militaire oefeningen, noem maar op. Het is voor de mannen zelf denk ik heel belangrijk te kunnen zeggen: ik ben de beste, de snelste, de hardste enz. Ze hebben het nodig te kunnen zeggen: ik ben beter, wij zijn beter of als het niet gelukt is: de volgende keer zullen we jullie eens wat laten zien. Dan zijn wij de besten.

Dat is wel wat anders dan het idee van zee, zon en zaligheid?

Natuurlijk, ik denk in het algemeen te kun-

nen stellen dat de zogenaamde 'mooi weer mariniers', net als de kollega's in Europa of waar ook ter wereld, zich qua mentaliteit, geoefendheid en samenwerking met de 'besten' kunnen meten.

Er wordt hier stevig aan de mensen getrokken en er wordt hard gewerkt. De temperatuur wordt, door mensen die hier nooit hebben gewerkt, nogal eens onderschat.

■ Na de oefening

Peter, John, Jan, Simon en Ed zitten achter de limonade, koffie en een lading broodjes in het cafetaria als we elkaar ontmoeten voor een gesprek over de oefening Deux Tri Colore, hun vrijetijdsbesteding en het dienen in de West.

Net terug van de oefening, hoe was het?

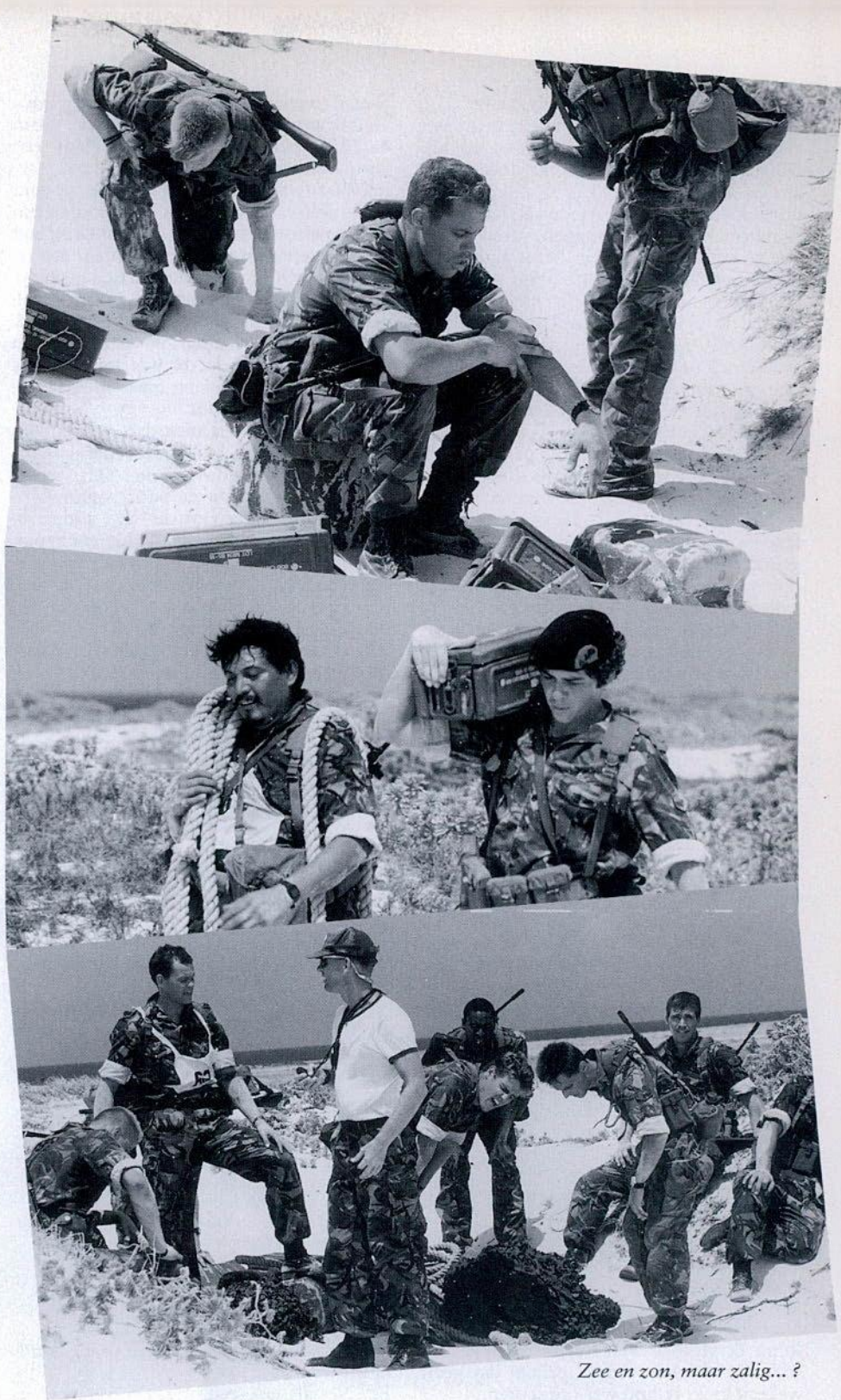
Peter: Echt gaaf, ik ben hier nog niet zolang en dit is de eerste echte oefening die ik heb meegemaakt. Het was wel loeizwaar, maar dit is dus waarvoor ik bij het korps ben gekomen. De eerste weken hier waren maar soft en sloom. Overdag wat rommelen op de basis en 's middags naar de baai. Nee dit bevalt me veel beter.

Ed: Nou, ik heb je anders toch behoorlijk horen piepen toen je weer aan de bak moest vorige week. Toen had je niet zo'n grote mond en kankerde heel wat af, maar zonder grapjes! Oefeningen zijn altijd leuke en spannende onderbrekingen, zeker nu je als groep moest werken, maar ook individueel nog wat kon scoren. Ik hou er wel van, alleen die temperatuur, dat is soms niet te doen. Dit is mijn laatste jaar bij het Korps en toen ik in Noorwegen zat de vorige term verlangde ik naar de West. Nu weet ik wel beter, tegen de kou kun je je kleden, maar tegen die brandende zon doe je echt niks. Ja, in de schaduw blijven, maar dan moet die er wel zijn. En die pika's, dat is een ellende. Ze prikken overal door heen en als je pech hebt blijven ze onder je vel zitten zodat je ze er uit moet laten zweren of snijden. Nee, dat haat ik van oefeningen hier. De rest is gaaf. Dat peddelen of de catcrawl. Dát kost een energie!

John: Het wordt wat eentonig, maar ik vind het ook altijd lekker als we op oefening gaan, dan kan er eens lekker tegenaan. Ik zit niet bij de compagnie, maar ik heb gevraagd of ik mee mocht. Alles is beter dan hier op de basis achterblijven terwijl je maatjes het veld in gaan.

Simon: Nou, mijn verhaal is wel wat anders. Natuurlijk ga je mee als je op oefening moet, maar als het aan mij zou liggen had ik een makkelijk baantje bij de provost en ging nóóit meer mee op oefening. Het is heet, je verstuikt je enkels om de haverklap, die pika's gaan overal doorheen. Hou maar op. Ik ga 's middags liever naar Seaquarium, daar draai ik niet om heen. Kijk, als ik eenmaal op zo'n oefening ben draai ik gewoon en doe mijn best, want anders heb ik de hele klub tegen me. Dat doe ik mezelf natuurlijk niet aan. Als groep moet je iets neerzetten, dus dan geef ik me voor de volle 100%, maar voor de rest interesseert het me voor geen meter.

Jan: Jij kan altijd zo overdrijven, op bivak

Zee en zon, maar zalig... ?

en oefening ben jij altijd de fanatiekste, soms lijkt je wel een kaderlid en na die tijd zit je altijd te griepen, je bent verknipt man.

Simon: Ja kom hé, de eerste keer dat ik heb lopen lummelen, heb ik een paar slechte weken gehad nadien. Dat overkomt me geen tweede keer, ik ben gekke gerritje niet hè. Hier op de basis ben ik mezelf, tijdens een oefening ben ik *de marinier*. Jullie zijn altijd *de marinier* en dat vind ik redelijk verknipt.

John: Je bent hier natuurlijk allemaal naar toe gekomen om een beetje te genieten, maar na een paar weken heb je het strand

en de zon ook wel gezien. Alleen de vrouwen veranderen steeds, maar voor de rest... Nee, ik vind het echt goed om regelmatig op oefening te gaan.

Peter: Natuurlijk wil ik ook wel leuke dingen doen hier. Ik ga mijn rijbewijs nog halen en als het even kan een duikbrevet. Dat is nooit weg, en volgens mij heb je daar tijd genoeg voor tussen de oefeningen door.

■ Competitie is prima

Hoe is het om in competitie te gaan met de Aru-millers, Ant-millers en de Fransen?

Jan: Soms voel ik me wel een beetje genant.

Het is natuurlijk heerlijk om de beste te zijn en ik ben redelijk fanatiek, maar wij zijn wel heel anders opgeleid dan die lui. Dingen die wij bijna dagelijks doen, doen zij één of twee keer per jaar. Dan kun je natuurlijk nooit winnen. Alhoewel, laatst met de marinekampioenschappen waren die lui poepgoed, beter dan wij. Maar tijdens de oefening gaat het eigenlijk altijd tussen de Hollanders onderling, Aruba en Curaçao. Peter: Die lui kunnen anders ook wel stompen hoor. Op Boca Grandi scoorde die ene groep toch ook goed, soms beter dan mensen van ons. Volgens mij valt het allemaal wel mee. En het is toch leuk om te winnen? Ed: Het is leuk om te winnen van mensen die net zo goed of beter zijn dan jijzelf. Dat is net als bij voetbal, als je als klein klubje tegen Ajax of zo speelt en wint, echt wint krijg je een kick. Als je als tweede klasser tegen een min klubje moet is het mooi meegenomen, maar niet echt leuk. Trouwens, tijdens deze oefening vond ik het wel mee vallen, want die lui willen ons, Jan Kazen, ook wel eens verslaan. Ik zou bloedfanatiek worden als ik steeds maar weer niet tot de besten behoorde.

John: Ik denk dat het goed is om samen met die anderen te oefenen. Je gaat elkaar toch op een andere manier zien, en ik voor mij zelfs waarderen. Die lui moeten met veel minder opleiding en achtergrond, militair gezien dan, hetzelfde doen als wij. Eigenlijk moet je het vergelijken met landmachtjongens die nooit oefenen. Ik vind het goed wat ze doen en niet omdat wij dan van ze kunnen winnen, dat is flauwekul.

■ Mooie nachten

Wat is het leukste aan zo'n grote oefening?
In koor: De laatste dag natuurlijk, wat een vraag!

Nou even serieus.

John: Ik vind de oefeningen waar je persoonlijk ook kan scoren prima, dat geeft wel een kick. Ik hou wel van scoren. Peter: Wat ik prachtig vind is de lastenbaan. Dat ging prima, dus dat speelt zeker

mee. Trouwens, dingen met de groep doen vind ik prachtig. Als ik dan terug denk aan de EVO, het introvivaak, dan heb ik een hoop bijgeleerd.

Ed: Het is allemaal leuk, weet je, je bent onderdeel van iets heel groots, ik als klein mannetje ben belangrijk. Als ik 't er bij laat zitten, heeft de rest er last van. Je móet gewoon door. Dat geeft een machtig gevoel. Simon: De nachten. Als je er eenmaal aan gewend bent dan werkt dat verslavend. Volgens mij is er nergens op de wereld zo'n mooie sterrenhemel. Als ik 's nachts uit de Pub kom zie ik dat niet, maar in het veld. Het is echt fantastisch.

Jan: Alles is leuk en meer dan dat. Tijdens zo'n oefening heb ik het gevoel dat ik marinier ben. Ik zit trouwens het liefst iedere dag in het veld. Op de basis rondswalen vind ik maar niks. En die vrije tijd, ach, daar kom je op een gegeven moment in om. De eerste weken is het allemaal heel leuk, op stap gaan, het eiland verkennen, meiden versieren, noem maar op. Maar geloof me, dat verveelt op den duur. In het veld is het iedere keer weer anders en daarna waardeer je je vrije tijd ook veel meer.

'Als ik 't er bij laat zitten, heeft de rest er last van. Je móet gewoon door. Dat geeft een machtig gevoel.'

■ Vrije tijd en verlof

Over vrije tijd gesproken, hoe brengen jullie die door?

Ed: Net als iedereen hier. De baai, zeilen, duiken en stappen.

John: Ik ga vaak naar Brakkeput (Marine Watersportcentrum op Curaçao; red.), daar komen meer lui uit mijn lichting en we hebben pas ons zeilbrevet gehaald, dus mogen er alleen op uit. 's Middags na vastwerken gaan we gelijk daar naartoe. Het blijft leuk.

Jan: Ik doe van alles, er zit geen lijn in. Ik heb mijn rijbewijs hier gehaald, ben nu aan het duiken en ik sport veel, want als je steeds ergens aan de bar gaat hangen ben je zo je conditie kwijt.

Simon: Ik ben de stapper van de klub. Overdag naar Seaquarium, 's avonds een paar uur slapen en daarna om tien, elf uur op stap. De Pub, de Kube en noem maar op. Ik geniet hier van het leven. Als mijn

dienstplicht erop zit ga ik weer studeren en dan moet ik uitgeraasd zijn, dat kan hier mooi.

Peter: Ik doe het in ieder geval niet zo als Simon. Ik wil een hoop dingen doen. Op zaterdag naar de bar vind ik prima, maar voor de rest ga ik mijn geld anders uitgeven. Ik zie nog wel.

En het verlof, hoe brengen jullie dat hier door?

John: Ik ben met vier mensen een trip door een aantal landen gaan maken. Dat was prachtig, we hadden een jeep gehuurd en gingen van hotel naar hotel. Althans, wat voor een hotel door ging. We hebben veel mensen ontmoet waar we nu nog contact mee hebben. Met een jongen ga ik nog eens terug.

Simon: Ik ga regelmatig een weekend met wat mensen naar Caracas (Venezuela), stappen.

Jan: Ik ben naar Aruba geweest, naar Eagle Beach (Marine Watersportcentrum; red.), en heb mijn maatjes uit de opleiding opgezocht.

Peter: Ik wil naar Miami, Disneyland bekijken en verder zie ik wel, een keertje Aruba of Bonaire... Ed: Mijn vriendin is geweest en komt nog een keer. Dan gaan we wat dagtrips naar Bonaire, Caracas enzo maken. Dat denk ik tenminste.

■ Hard werken en zaligheid

Is dienen in de West zee, zon en zaligheid?

Simon: Voor mij wel. Die oefeningen vind ik lastige onderbrekingen, maar ik laat ze niet bepa-

lend zijn voor mijn tijd hier. Voor mij is het zee, zon, zaligheid en uitdollen.

John: Voor mij ook, vooral als je vrij bent. Maar volgens mij is dat bij andere plaatsingen ook zo. Als je moet werken, werk je. En als je vrij hebt, geniet je. De fysieke belasting is me in het begin behoorlijk tegengevallen, nu wil ik niet anders. Als ik vrij ben, geniet ik.

Jan: Nou niet alleen, het is soms toch echt hard werken en na een oefening heb je wel vrij, maar dat heb je dan ook wel nodig.

Ed: Soms, soms is het zee, zon en zaligheid. Meestal is het hard werken, net als in Doorn of Noorwegen. Je dient hier gewoon en het weer is soms om van te genieten en soms verlang je naar een ouderwetse Hollandse regenbui.

Peter: Tot nu toe is het half half denk ik. Als ik vrij ben is het echt wel zee, zon en zaligheid.

Klazien van Brandwijk Wiltjer

DROOGTE IS MEER DAN EEN NATUURRAMP

In Zuidelijk Afrika dreigt hongersnood, door de ergste droogte van deze eeuw. Daardoor zijn 100 miljoen mensen in grote problemen gekomen. Dit jaar moet 10 miljoen ton rijst worden ingevoerd. In Zimbabwe worden nu ruim 6 miljoen mensen bedreigd door hongersnood. Ook de blanke 'commerciële' boeren in Zuid-Afrika hebben van de droogte te lijden. Zij hebben van hun regering een miljard Rand steun gekregen, maar dat vinden ze niet genoeg. Want de gevolgen van de droogte zijn rampzalig: naar verwachting zullen duizenden grote blanke boeren failliet gaan.

Voor de niet-gesubsidieerde zwarte landbouw in Zuid-Afrika is de droogte nog rampzaliger. Niemand weet hoeveel zwarte boeren het loodje zullen leggen. De hongersnood zal groot zijn in de thuislanden, die 'normaal' toch al veel te lijden hebben van armoede.

■ Enorme gevolgen

De droogte heeft ook nog andere gevolgen. Allereerst is er de stijging van de voedselprijzen. Verder is ook de productie van andere gewassen, zoals tabak, katoen en suiker, sterk gedaald, waardoor de uitvoer vermindert en de deviezenvoorraad slinkt. Het vee sterft van de droogte of wordt gedood voor voedsel. Boeren en handelaren in plattelandgebieden gaan failliet. De werkloosheid groeit, ook door het ontslag van landarbeiders. Het sterftecijfer gaat

omhoog. De trek naar de stad neemt toe en de krottenwijken daar groeien in omvang. Rivieren zijn verdwenen, dammen en reservoirs drogen uit. In sommige steden van Zimbabwe moest al worden overgegaan tot distributie van water. In Zambia wordt de distributie van elektriciteit overwogen. De armoede groeit en dat leidt tot sociale onrust. Daardoor komen ook de plannen voor economische hervorming in het gedrang. De onderhandelingen voor een nieuw Zuid-Afrika komen onder grotere druk te staan, terwijl de ontwikkeling naar vrede en democratie ook in andere landen kan stagneren.

■ Andere landen

Zuid-Afrika's minister van Buitenlandse Zaken, Roelof Botha, waarschuwde in april voor een ramp, als er geen samenwer-

king komt in Zuidelijk Afrika. Volgens Botha "moeten we onze ideologische verschillen opzij leggen". Dat klinkt bot uit de mond van de man die zoveel jaren medeverantwoordelijk is geweest voor de destabilisatie van de regio, waardoor de problemen van hongersnood en armoede sterk zijn toegenomen.

Zo heeft de Zuidafrikaanse bezetting van Namibië in 75 jaar welvaart gebracht aan de blanke minderheid daar, maar de meerderheid heeft voornamelijk te lijden gehad van de apartheid in thuislanden, waar bijvoorbeeld in Ovambo vrijwel niets gedaan werd voor de ontplooiing van de bevolking.

Na de onafhankelijkheid van Angola in 1975 heeft het Zuidafrikaanse regime 13 jaar lang een verwoestende oorlog gevoerd en steun gegeven aan UNITA. Door deze jarenlange oorlog werd de landbouw in het zuiden verstoord en werd de boerenbevolking geterroriseerd. (Overigens is het mislukken van de oogst in Angola juist het gevolg van overvloedige regenval.)

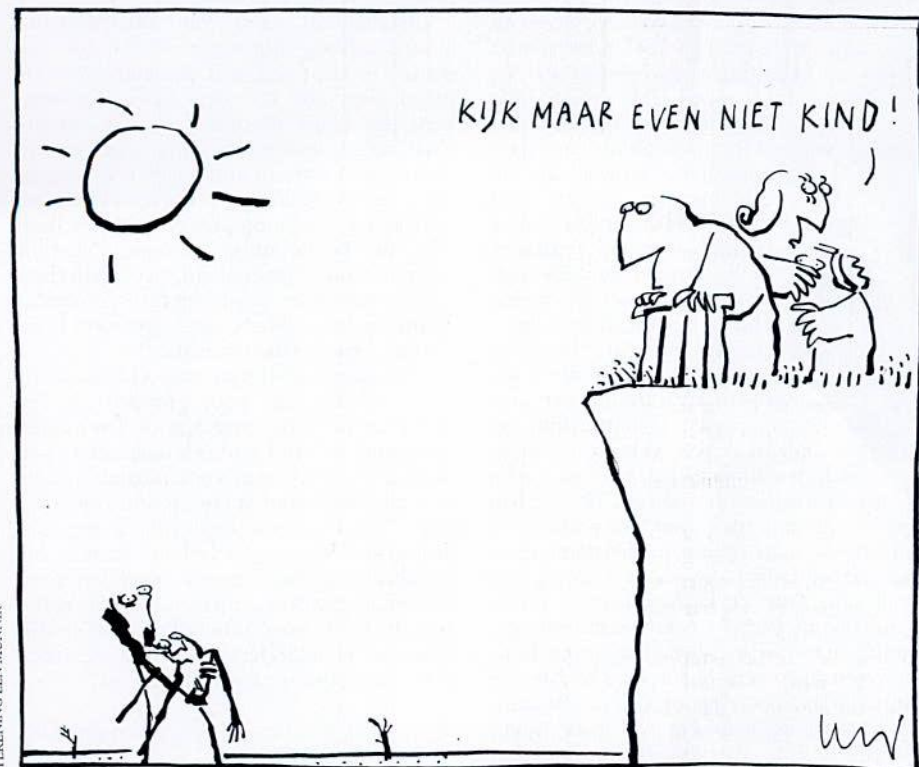
In Zimbabwe en Zambia is het Zuidafrikaanse regime te keer gegaan met o.a. bomaanslagen. Maar een absoluut dieptepunt van de Zuidafrikaanse destabilisatie werd bereikt in Mozambique, waar de MNR zich tot doel had gesteld het leven in de jonge republiek te ontwrichten. In Mozambique was evenmin sprake van een burgeroorlog, want de MNR vormde geen alternatief voor de regeringspartij, maar stelde zich alleen tot doel om de boerenbevolking te terroriseren. Daarbij kreeg de MNR actieve steun van het Zuidafrikaanse regime, de Zuidafrikaanse veiligheidsdiensten en de Zuidafrikaanse strijdkrachten. Door deze terreur-oorlog werd de landbouw van Mozambique ontwricht.

■ Hulp verplicht

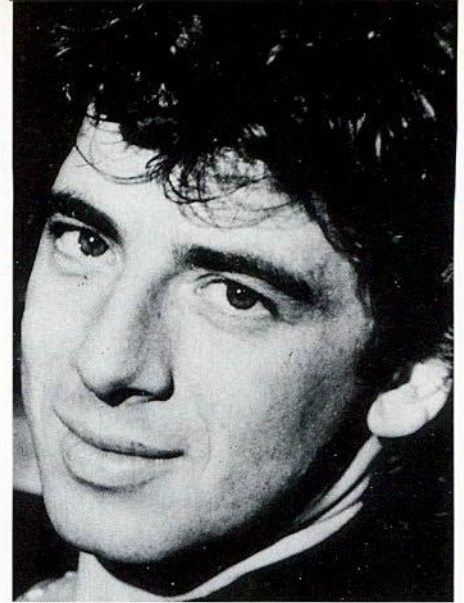
Nu een natuurverschijnsel die landen treft kan niet worden voorbijgegaan aan de negatieve invloed van de Zuidafrikaanse apartheid. Die is namelijk niet verdwenen, wanneer president De Klerk verklaart dat de apartheid is afgeschaft. Minister Botha kan niet verwachten, dat de mensen in die geteisterde landen nu vergeten wat het Zuidafrikaanse regime heeft aangericht. Op zijn minst moet erkend worden hoezeer de destabilisatie jarenlang ellende en lijden heeft veroorzaakt. Pretoria zou de kwestie van schadeloosstelling niet uit de weg mogen gaan.

Het Westen is verplicht die schadeloosstelling te helpen regelen, want de apartheid (en de destabilisatie) konden door Pretoria ongestraft worden uitgevoerd dank zij de Westerse steun. Het Westen heeft normale diplomatieke betrekkingen gehandhaafd en heeft van effectieve sanctiemaatregelen weinig of niets willen weten. Dat schept verplichtingen, nu misschien meer dan ooit, want de landen van Zuidelijk Afrika kunnen aanspraak maken op schadeloosstelling en hulp. Nu de hongersnood toeslaat mag het Westen zijn verantwoordelijkheid helemaal niet meer ontlopen.

Karel Roskam

FRANSE AMBASSADE STIMULEERT EIGEN POPMUZIEK

Patrick Bruel

Wie dacht dat ze zich op ambassades met niets anders bezighielden dan het organiseren van het liefst zo formeel mogelijke parties en het verstrekken van allerhande visa's heeft natuurlijk voor een groot deel gelijk. Maar er gebeurt meer in die prachtige landhuizen in het betere deel van Den Haag. Zo heeft de Franse ambassade zich het lot aangetrokken van de Franstalige popmuziek, die buiten de eigen landsgrenzen maar matig populair is. Zo komt de gemiddelde popkenner in Nederland op dat gebied niet veel verder dan Johnny Halliday of Julien Clerc. Daarom besloot de Ambassade de France aux Pays-Bas aan het begin van dit jaar, na al met een zekere regelmaat concerten van Franse bands te hebben georganiseerd, de promotie van de Franse popmuziek serieus ter hand te nemen. En zie, Patrick Bruel stond in no-time in de top 10 met de live-uitvoering van *Casser la voix*.

Patricia Knops, medewerkster van de culturele afdeling van de Franse ambassade in Den Haag wil niet zeggen dat Bruel zijn successen in Nederland louter en alleen aan haar afdeling heeft te danken, maar voor een deel acht ze dat zeker het geval. "De platenmaatschappij voelde er niet zoveel voor om in hem te investeren. Als ze een Franse artiest promoten verkopen ze misschien 300 exemplaren van diens cd extra, terwijl bij een Engelse of Amerikaanse artiest dat al snel in de duizenden loopt. Dat is voor hen dus veel gunstiger," zegt Knops begrijpend. "Wij hebben toen gezegd dat wij hen wel wilden helpen om Bruel naar Nederland te halen. Hij is een paar maal hier geweest en heeft een aantal radio-in-

terviews gegeven. Maar pas nadat hij bij Ivo Niehe op tv was geweest, was het hek van de dam. De single werd alarmschijf en uiteindelijk een grote hit."

■ Frits Spits

Knops vertelt dat de huiver van de platenmaatschappij voor een deel werd veroorzaakt doordat *Casser la voix* een uit 1989 stammend nummer is. "Frits Spits heeft de single destijds wel eens gedraaid, maar het werd niets. De live-uitvoering, waarop Bruel zelf nota bene nauwelijks te horen is, ja daar stonden ze wel een beetje huiverig tegenover." Diezelfde Frits Spits speelde een belangrijke rol bij doorbraak van de Parijzenaar Alain Bashung. "Wij zijn een aantal malen bij Spits langsgeweest en namen dan een stapel platen mee.

Omdat het er zoveel waren vroeg hij wat wij leuk vonden. We kwamen met Bashung (*Osez Joséphine*) en daar was hij meteen weg van. Hij zei 'hier ga ik wat mee doen'. Het resultaat mag bekend worden verondersteld, *Osez Joséphine* was na *Casser la voix* de tweede Franstalige hit sinds tijden. De medewerkster van de Franse ambassade geeft toe dat het toeval in deze een grote rol speelt. "Ja natuurlijk, het is allemaal wel subjectief, maar toch, we zijn wel van plan de zaken structureel aan te pakken. We hebben ook contact gezocht met Herman van de Velden, de man die de muziksamenstelling verzorgt van Langs de Lijn en nu ook van Radio Tour de France. Daarin wordt natuurlijk al veel Franstalige muziek gedraaid, maar wij hebben hem ervan kunnen overtuigen eens iets anders te draaien dan Charles Aznavour of Gilbert Bécaud. Daar stond hij gelukkig wel voor open. Hopelijk zijn Patrick Bruel of Les

Negresses Vertes nu ook eens te beluisteren."

■ Latijnse invloeden

De aandacht van de culturele afdeling van de Franse ambassade richt zich alleen op de moderne Franse popmuziek, op de sterren van dit moment. Volgens Knops onderscheiden die zich van musici uit traditionele poplanden als Amerika en Engeland door de Latijnse invloeden, de invloed van het chanson en uiteraard de Franse taal, waarin ze zingen. "Wij beperken ons uitsluitend tot artiesten die in het Frans zingen. Dat kunnen dus ook artiesten uit het buitenland zijn, zoals Roch Voisine (Canada) en Stephan Eicher (Zwitserland)."

De promotie-activiteiten die nog op stapel staan zijn onder meer de organisatie van een 'nuit de la chanson', een concert met een groot aantal toppers in het Congresgebouw in Den Haag en het uitbrengen van een cd met de beste Franstalige artiesten van dit moment. Knops wil nog niet zeggen welke dat zijn, maar "je kunt zelf wel bedenken wat de meest populaire artiesten zijn". Dat betekent dat naast Patrick Bruel en Patricia Kaas ook artiesten als Mano negra en Les Negresses Vertes te horen zullen zijn op de cd. Ter vergelijking André Hazes en Tröckener Kecks op één cd met het beste van de Nederlandse muziek. Moeilijk voorstelbaar. "Inderdaad, in Nederland heerst veel meer een hokjesgeest, maar in Frankrijk staat Mano negra gewoon naast Patrick Bruel in de hitparade."

Dit betekent niet dat de weg naar succes in Frankrijk vrij ligt voor groepen als The Scene en de Tröckener Kecks. De hokjesgeest mag zich in Frankrijk dan niet zo veel voor doen, echt open voor muziek uit landen als Nederland staan ze nou ook weer niet. "De Franse samenleving is een zeer gesloten. Wij in Nederland nemen bijvoorbeeld sneller Engelse woorden over, terwijl zij gewoon een Frans synoniem verzinnen. Zij hebben ons ook niet zo nodig, voor hen is Nederlands een soort Chinees. Dat is dus jammer voor The Scene."

Evert van Dijk

Les
Negresses
Vertes

METALLICA

Metallica

De tribute to Freddie Mercury, de aan aids overleden zanger van Queen, heeft heel wat goeds tot gevolg gehad. Sinds die gedenkwaardige 20ste april doen wij het alleen nog maar met.

Zelfs Jan Soldaat gaat niet de deur uit zonder een rubbertje in zijn portemonnaie, sterker nog, hij haalt het er zowaar uit als het moment daar is. Ook de optredende groepen heeft het concert voor 'aids-awareness' geen windeieren gelegd. Def Leppard scoorde een hitje, Guns 'n roses zelfs een hele grote en over de cd-verkoop van Queen zelf moeten het maar helemaal niet hebben.

Een andere profiteur van het concert was het uit louter Queen-fans bestaande Metallica. Deze

Amerikaanse band kon in hard-rockkringen al langer op onvoorwaardelijke steun rekenen, hun gelijknamige cd ging ook al wat langer in grote hoeveelheden over de toonbank en met zo nu en dan een singletje haalden ze wel eens de hitparade. Gelukkig waren ze daarbij ook kien genoeg om *Nothing else matters* op Wembley te spelen. Een welverdiende top 5 notering was het resultaat.

De single toont het kwartet van zijn rustige, melodieuze kant, zoals *The unforgiven* ook al had gedaan. Maar zoals een beetje metalband betaamt is er meer; de stevige, strakke, zompige, supersnelle hardrock die zo kenmerkend is voor Metallica overheerst in de overige tien nummers. Bekendste en beste nummer is *Enter sandman*, maar ook de rest mag er wezen. Ik denk dat ik mijn haar maar weer eens lang laat groeien.

RIGHT SAID FRED

Up

Dat de cd is opgedragen aan Jimi Hendrix is nog maar een van de verrassingen van *Up*, de debuutceedee van het Britse trio Right said Fred. Dat oppervlakkige nietszeggendheid toch bijzonder aangenaam kan zijn, is een andere. *Deeply dippy* is zo'n liedje, dat maar niet uit je hoofd wil verdwijnen en daarbij ook nog eens weigert te vervelen. Hetzelfde gold voor de eerdere singles *Don't talk*, *just kiss* en het relativerende *I'm too sexy*. Het klinkt allemaal zo gemakkelijk, dat er wel heel lang over nagedacht moet zijn. Hetzelfde geldt voor het imago van het

drietal. Krullebol Rob Manzell bedient de gitaar, terwijl de kale broertjes Richard en Fred Fairbrass respectievelijk de zang en de akoestische gitaar voor hun rekening nemen. Hoe verzin je het. Naast de muzikale inspanningen van het drietal werkt nog een reeks gastmusici mee aan *Up*. Waar zou de cd anders al die uiterst dansbare ritmen vandaan moeten halen?

Maar goed, *Up* mag dan enkele verrassingen bevatten, het is niet dé sensatie van de jaren negentig. Het zal ook niet de geschiedenis ingaan als de meest gevarieerde cd ooit. Het valt hier en daar zelfs niet mee de liedjes uit elkaar te houden. Daarentegen bevat *Up* wel enkele heel lekkere deuntjes, waarmee je goed een lange, hete zomer kunt doorkomen.

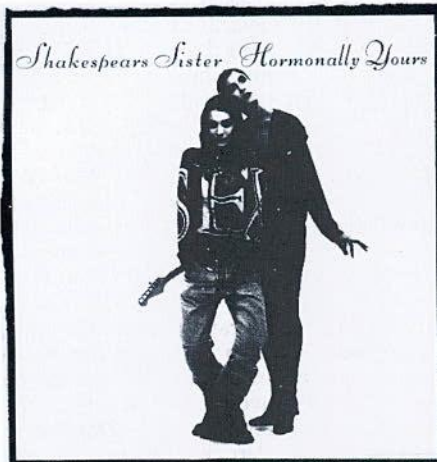
Jan Rot

JAN ROT

Een zee van tranen

Het fenomeen Jan Rot blijft aan de weg

timmeren. Naast zijn 'stukjes' in diverse tijdschriften (onlangs zelfs gebundeld tot een heus boek) en een hogelijk gewaardeerd optreden als televisiepresentator van een serieus popprogramma, vond de twee meter lange zanger het maar weer eens tijd worden voor een cd, zijn vijfde als soloartiest. Vanaf de vierde, *Hoop en liefde*, heeft Jan Rot zich een voorvechter getoond van het Nederlandse lied. Ook op *Een zee van tranen* is de taal weer Nederlands en de stijl smartlap.

De zanger heeft meermalen te kennen gegeven zich te bevinden in het schemergebied tussen Vader Abraham en de Tröckener Kecks, maar op *Een zee van tranen* is het toch meer de oppersmurf dan de kecks. Het drama ligt op de loer en Jan Rot weet dat veelal treffend te verwoorden, in de hoop een gelijkgestemde ziel in het hart te raken.

Negentien liedjes maar liefst op *Een zee van tranen*, variërend van relatieproblemen tot problemen in relaties. Niet alles is even geslaagd, negentien tearjerkers is misschien wat teveel van het goede en Jan Rot en ik lijken te verschillen van mening over de vraag of een smartlappen-cd leuk is voor een keer (ik) of de definitieve weg is die een talentvol liedjesschrijver moet inslaan (Jan Rot).

SHAKESPEARS SISTER

Hormonally yours

Nadat Siobhan Fahey niet alleen Bananarama, maar ook nog eens een zwangerschap veroorzaakt door voormalig Eurythmic Dave Stewart had overleefd, achtte zij de tijd rijp om zich met Marcella Detroit te storten op Shakespears sister. En hoe. De single *Stay* wekte niet alleen de toorn op van enkele (?) religieuzen (in verband met de videoclip), het stond ook nog eens weken- en wekenlang bovenaan de Engelse hitparade (in verband met de kwaliteit). In Nederland deden we de prachtsingle schouderophalend af, hopelijk treft de opvolger *I don't care* een beter lot. Ook dat is namelijk weer een wonder-schoon nummer, maar wel van een heel andere orde. Overeenkomst tussen beide is echter de opvallende produktie, waar overigens de hele cd door wordt gekenmerkt. De twee dames (Fahey voor de zang en Detroit voor de harmonica en de hoge achtergrond stemmetjes) laten op *Hormonally yours*, hun tweede cd, een geheel eigen, niet nader te definiëren, stijl horen. Bij de zus van William spelen de hormonen behoorlijk op en daar mogen we blij mee zijn. Shakespears sister klinkt niet als een band die op het podium de pannen van het dak speelt, maar op het kleine schijfje weten ze zeer goed voor de dag te komen, met een even gevarieerde als mooie cd.

E.v.D.

EUROPA EN HAAR VEILIGHEID

Van een samenhangende organisatiestructuur is nog geen sprake

Wat is Europa en wat is veiligheid? Wat onder Europa te verstaan? Het Europa van de Raad van Europa, het Europa van de EEG, het Europa van de WEU (Westeuropese Unie), het Europa van de CVSE (Conferentie over Veiligheid en Samenwerking in Europa), het Europa van de Atlantische Oceaan tot aan de Oeral? Is het in deze tijd nog wel zinnig geografische maten te hanteren als het gaat om het aangeven van bij elkaar behorende staten? Licht niet de VS heel wat dichterbij Nederland in economisch, politiek, cultureel, technologisch en religieus opzicht dan bijvoorbeeld Albanië? Maar ook als we ons tot de geografische kaart bepalen, dan nog is Europa geen vaststaand geheel, ook al vallen de VS en Canada er dan buiten en Turkije erbinnen.

■ Veiligheid

Met het begrip veiligheid is het nog slechter gesteld, als het gaat om de bepaling van de inhoud. Wat is veiligheid? Veiligheid is de zekerheid dat we gevrijwaard zullen zijn van een of ander onheil. Maar welk onheil? Tot voor kort bestond het onheil, als het om veiligheid ging, met name uit een vijand, die met militaire middelen uitgerust een meer of minder ernstige bedreiging vormde. Het ging dus om militaire veiligheid: een toestand gekenmerkt door de afwezigheid van de mogelijkheid dat een andere staat met militair geweld de eigen staat schade kon berokkenen. Inmiddels is die militaire veiligheid van de eerste plaats verdronken. Als het om veiligheid gaat, ook in Europa, zijn er nog heel wat meer veiligheden, die zich aandienen. Zowel objectief als in de hoofden van de mensen is milieuveiligheid een belangrijker onderwerp. Overigens ook de economische veiligheid, de omstandigheid waarbij het vigerend economisch systeem zonder kans op ondermijning kan functioneren, is van cruciaal belang. Mede daarmee verbonden is

de kwestie van sociale veiligheid, te karakteriseren als een situatie waarbij de aan de maatschappij inherente tegenstellingen niet zodanig omvangrijk en manifest worden dat daarmee de samenleving in haar voortbestaan wordt bedreigd, terwijl de politieke veiligheid duidt op een zodanige mate van politieke stabiliteit dat het heersend politiek systeem geen daadwerkelijk gevaar loopt. Militaire veiligheid is dus maar een van de vele 'veiligheden' en voor Europa niet de belangrijkste, dit ondanks de problemen in Joegoslavië of de spanningen in Moldavië. Overigens dient nog opgemerkt te worden dat al die verschillende vormen van veiligheid met elkaar gerelateerd zijn. Zo zal het bevorderen van de ene veiligheid, bijvoorbeeld de militaire, ten koste gaan van de economische en vervolgens mogelijk tot arbeidsonrust en daarmee tot sociale onveiligheid en politieke destabiliteit kunnen leiden.

■ Feitelijke situatie

Wat is nu de feitelijke veiligheidssituatie in

Europa? Ten aanzien van de militaire en politieke veiligheid kennen we de NAVO, de WEU en op afstand de VN en de CVSE. Inzake de economische veiligheid de EEG. Als het gaat om de juridische veiligheid (bijvoorbeeld Mensenrechten) de Raad van Europa. Na geconstateerd te hebben dat Europa nog ver verwijderd is van een veiligheidsstructuur waarbij in hun onderlinge samenhang de diverse vormen van veiligheid worden bevorderd, moeten we vaststellen dat op het gebied van militair-politieke, economische en sociale alsmede juridische veiligheid een aantal instellingen bestaan, die (nog) zonder afstemming op elkaar, pretenderen hun of soms zelfs de veiligheid in Europa te garanderen.

De feitelijke situatie in Europa na het verdwijnen van de Oost-West-tegenstelling en het uiteenvallen van de Sovjetunie is die van een veelheid aan instellingen die geen van allen de veiligheidsorganisatie voor het zich naar het Oosten vergroterende Europa zijn.

■ De NAVO

De NAVO, ooit opgericht in termen van de eerste Secretaris Generaal Lord Ismay 'to keep the Germans down, the Americans in and the Russians out' is een overblijfsel uit het bruusk afgesloten tijdperk van de Koude Oorlog. De NAVO is een militaire organisatie gericht tegen de voormalige Sovjetunie en zijn bondgenoten, welke zich nu in partners zo niet vrienden getransformeerd hebben. De NAVO-taak ook de Duitsers eronder te houden is in een tijd van de oprichting van een Frans Duitse brigade een anachronisme. En het gevaar van een niet meer bestaande Sovjetunie te bezweren is per definitie onzin. De enige taak die wel overblijft is de Amerikanen op het Europees toneel te houden, maar de vraag is wie daar nu nog het meest op gesteld zijn. Nodig vanuit een militair oogpunt is het niet meer en zowel de Amerikaanse publieke opinie als de Senaat zien steeds minder nut in de Amerikaanse aanwezigheid, een opvatting die ook in toenemende mate voor de Europese publieke opinies en regeringen gaat gelden.

De NAVO ombouwen tot een meer politieke dan militaire veiligheidsorganisatie, zoals ook wel de bedoeling is, verdient geen schoonheidsprijs. Je kunt immers een militaire olifant geen politiek vogelnestje laten bouwen en doe je het toch, dan wordt het geen succes. Toch was de NAVO de enige goed werkende – zij het militair-politieke – organisatie na de Koude Oorlog. Weliswaar was en is de NAVO een oplossing op zoek naar een probleem, maar zij is

ONDER ONS GEZEGD EN GEZWEGEN

Meen je dat echt,
wordt hij hier geplaatst!

Ik sprak hem nog laatst.

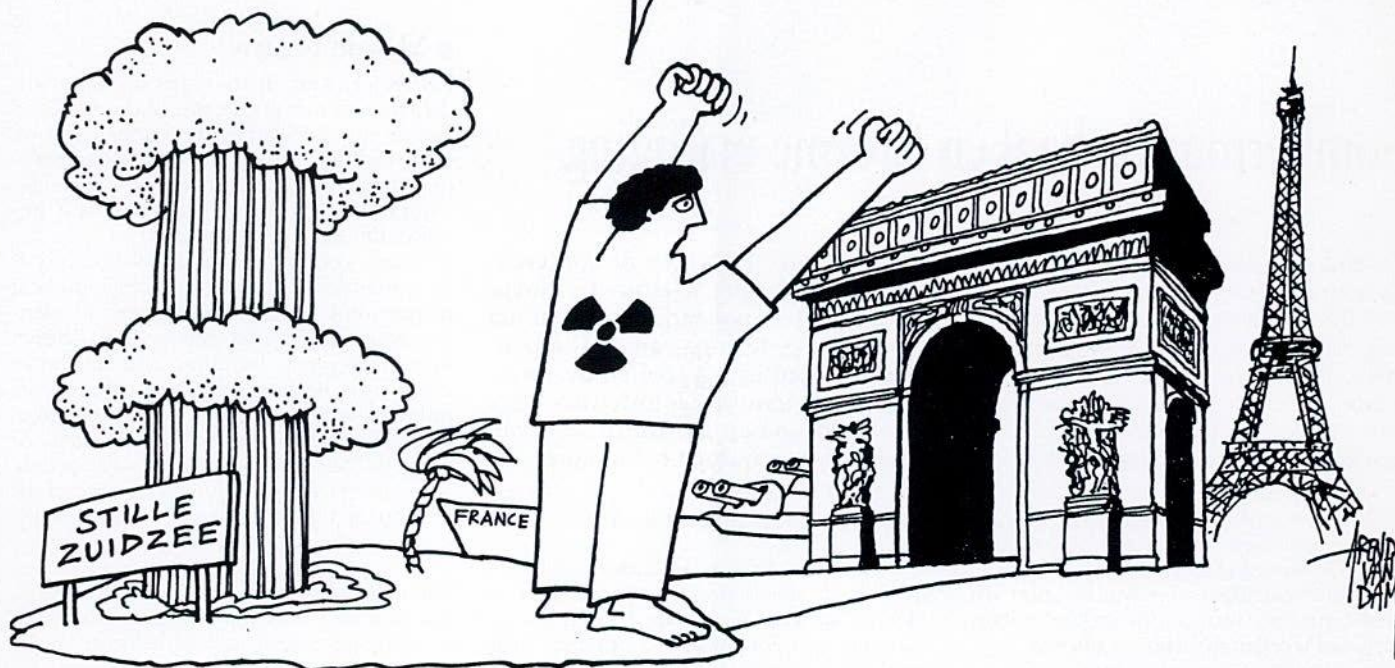
Gezelligheid kun je wel vergeten,
wat een druilloor die vent,
bij hem is het woord collegiaal echt onbekend.

Dat ze hem voorbevorderd hebben,
hij heeft het met zichzelf wel getroffen,
er is er maar één goed en dat is hij.

Wat zeggen ze eigenlijk over mij?

Daphne

ALS HET ZO ONGEVAARLIJK IS,
WAAROM DOEN JULLIE DIE KERNPROEVEN
DAN NIET IN FRANKRIJK ?!!

wel meer dan de CVSE of de WEU een kant en klare veiligheidsmachine, waarin ook de Oosteuropese landen en Rusland hogelijk geïnteresseerd blijken. Dit komt onder meer tot uitdrukking in de Noord Atlantische Samenwerkingsraad, waarin de NAVO-leden, de voormalige Warschaupact landen plus de Baltische landen en de uit de Sovjetunie voortgenomen republieken (minus Georgië) zitting hebben. Bij gebrek aan een Europese vijand is de nieuwe NAVO-strategie met name gericht op crisisbeheersing, maar moet dat dan wel binnen het NAVO-gebied doen, hetgeen impliceert dat de nieuwe taak dus niet uitgeoefend kan worden in een belangrijk deel van de wereld waar terecht of ten onrechte nieuwe crises verwacht worden. In de crisis in Joegoslavië kan de NAVO in elk geval niets uitrusten, overigens ook de EEG niet, die uiteraard niet voor haar optreden aan het NAVO-gebied gebonden is.

■ Europese Defensie?

Toch dient opgemerkt dat een toekomstige Europese politieke Unie niet erg denkbaar is zonder eigen militaire organisatie, hoezeer het militaire veiligheidsaspect ook in belang afneemt. In Maastricht zijn de EG-landen overeengekomen een gemeenschappelijk buitenlands en veiligheidsbeleid te ontwikkelen, een beleid dat echter niet mag indruisen tegen de activiteiten van de NAVO. Nu is het duidelijk dat een dergelijke formule omwille van het compromis gemaakt is: niet alle landen zijn immers even gecharmeerd van de NAVO, die in feite een door de VS gedomineerde organisatie betreft. Een idee dat nog eens werd benadrukt door het in maart uitgelekte Pentagon-paper.

De EG is overigens allang een Europese veiligheidsorganisatie, maar dan niet op

militair, maar op economisch gebied. Op dat terrein is de EEG qua veiligheidsorganisatie in belangrijkheid de NAVO in feite allang voorbijgestreefd.

■ De WEU

Over blijft dan met name de Westeuropese Unie, de CVSE en de VN. Wat de Westeuropese Unie betreft kan worden gezegd dat het om een indertijd dood geboren kindje gaat, dat nu na de Koude Oorlog een aantal nieuwe kansen lijkt te krijgen. Zo kan de WEU een brug vormen tussen de EEG en de NAVO. In artikel D, lid 2 van 'het Verdrag van Maastricht' wordt de Westeuropese Unie verzocht 'de besluiten en maatregelen van de (politieke) Unie welke gevolgen hebben op defensiegebied uit te werken en ten uitvoer te leggen. De noodzakelijke praktische regelingen worden vastgelegd door de Raad in overeenstemming met de instellingen van de WEU'. De WEU zal dus als een defensiecomponent van de Europese Unie worden opgezet en zal zo ook de te bouwen Europese peiler van het Atlantisch bondgenootschap verstevigen. Tot dat laatste is reeds eerder besloten, zij het dat de Europese pijler niet de betrokkenheid van de VS bij Europa in gevaar mag brengen.

■ De CVSE

Vanuit een progressieve visie is steeds de CVSE (Conferentie over Veiligheid en Samenwerking in Europa) als de Europese veiligheidsorganisatie aangekondigd. Het ging en gaat immers om een organisatie waarvan alle Europese landen lid zijn plus nog Canada en de VS. Een organisatie die voor het einde van de Koude Oorlog ook voor de Sovjetunie en de Oosteuropese landen de mogelijkheid tot gelijkwaardige

participatie met het Westen inhield. Maar de NAVO bleek meer attractief voor Oosteuropa dan de CVSE, die wel een verdrag behelst maar amper een werkzame organisatie. Inmiddels is echter een begin gemaakt met het optuigen van de CVSE met ondermeer een eigen secretariaat, een consultatieprocedure bij crises en een centrum voor crisispreventie.

Op de duur zou de CVSE de veiligheidsorganisatie voor en van Europa moeten worden. Voor eventuele militaire vredesoperaties zou de CVSE dan gebruik kunnen maken van NATO-eenheden of troepen onder de WEU-vlag.

■ De VN

Bezien wij echter de ontwikkeling op militair veiligheidsgebied tot op dit moment, dan meldt zich nog een andere veiligheidsorganisatie ook voor het Europees toneel en dat zijn de Verenigde Naties. Zij waren het die uiteindelijk aan vredeshandhaving in Joegoslavië konden gaan doen. De Verenigde Naties, hoewel nog steeds voor veel verbetering vatbaar, blijken ook voor Europa datgene te kunnen doen, waartoe kennelijk de EEG, CVSE, NATO en WEU niet in staat zijn.

Het geheel aan veiligheidsorganisaties in en met betrekking tot Europa laat een geheel aan instituties zien die overigens en in toenemende mate niet los van elkaar kunnen functioneren. Voorlopig is de veiligheidsstructuur van Europa nog niet uitgekristalliseerd. Maar in de verdere toekomst zou men kunnen denken aan een CVSE-organ, eventueel in het kader van de VN opererend en slechts in geval van nood van NAVO- of WEU-troepen gebruik makend.

Leon Wecke

Sombermanverhaal èn enorme uitdaging

De tijd gaat snel. 'Rio' ligt al weer weken achter ons. UNCED, de conferentie van de Verenigde Naties over milieu en ontwikkeling. Getouwtrek over werelden van verschil en de onzekere toekomst. Over gapende kloven in het dagelijks leven ook. De magnetron in de keuken en de goot van de sloppenwijk. De komst van de computer op de basisschool in Meppel en de eerste echte wereldbol op het schooltje ergens achter Manilla. De intensive care van een gemiddeld streekziekenhuis in West-Europa en het ontbreken van een eenvoudige injectienaald of een hansaplastje in een dorp in Somalië.

Rio, de vergaderzalen zijn alweer leeg, de spandoeken weg, de cameraploegen naar huis. De straatkinderen van de hoofdstad van Brazilië hebben weer wat van hun vrijheid terug, als ze niet om andere redenen verjaagd worden of kapot geschoten.

■ Winst

Er is veel gesproken op de mammoetconferentie in Rio de Janeiro en evenveel gefaxt, gestencild, gedrukt. De schone schijn is tenslotte vertaald in een einddocument waarvan de goede bedoelingen afdruipten, maar waarin de wil om het echt helemaal anders te gaan doen ontbreekt.

Toch, toch is er die winst. Geen enkele politicus kan voorlopig meer zeggen dat hij het allemaal niet gehoord heeft. Wat dat betreft waren de boodschappen te duidelijk. Over de gevolgen van de wanverhouding tussen arm en rijk in de wereld, over het effect van de bevolkingsexplosie, over het milieu dat er aan gaat en de natuur, die in dat alles wordt meegesleept. Nee, gehoord moeten de politici het allemaal hebben, evenals al die anderen die zich in de economie, in de gezondheidszorg, in het militair apparaat, in de kerken opwerpen als leiders van de samenleving.

■ Stuwmeer aan wensen

Het treft niet. Juist nu de mensen 'all over the world' steeds minder van de politiek moeten hebben, gingen de politici vanuit Rio met een loodzware boodschap naar huis. "Doe er wat aan," is die boodschap, "ook al kost het je populariteit, ook al kost het je kiezers."

Misschien, heel misschien helpt het. Maar juist de boodschap vanuit Rio is nu niet bepaald datgene waar de meeste mensen op zitten te wachten. Zeker in de westerse wereld niet. Wie de boodschap uit Rio goed vertaalt, heeft het over matiging, verdeling, dus inleveren. En minder dan ooit zijn we daar eigenlijk collectief toe bereid.

Er heerst een soort algemene consumptieverslaving. Althans in onze streken. In ieder geval is er een stuwmeer aan wensen. Juist de huidige jonge generatie is de eerste tien, twintig, dertig jaar van haar leven volkomen gek gemaakt door een samenleving waar het allemaal eigenlijk niet op kon. Reclame, de bijna dagelijkse prijzenstroom in tv-kwisen, het ambitiepatroon van ouders en opvoeders. Onze life-style is een soort exportartikel. Miljarden mensen willen ook wel eens. De rijen voor de

McDonalds in Moskou en Peking wijzen daar op. Ook tot ooit totaal geïsoleerde culturen, in Groenland en op de eilanden in de Stille Zuidzee, is 'de beschaving' al lang doorgedrongen.

■ Mooie vrouw

Iedereen ziet nu, dat dat alles op een of andere manier niet goed gaat. Maar verslaafd als we inmiddels zijn, we kunnen er ook maar moeilijk van af. Dat maakt de opstelling van die politici ook zo moeilijk. Vooral omdat juist zij meer dan ooit publieke figuren zijn geworden.

De massacommunicatie, de televisie vooral, speelt hier een grote rol. Politici, meestal mannen nog steeds, zijn niet meer de mensen waarvan je eens gehoord of gelezen hebt, waarvan je buurman zegt dat hij er ooit eentje heeft gezien. Nee, iemand die politicus wil worden of blijven, zo'n man zit regelmatig midden in je huiskamer. Al zappend kun je hem heel lang vasthouden. Soms neemt hij z'n vrouw mee, vooral als ze mooi is. Of z'n kinderen, al naar het uitkomt.

Het nadeel van al dat publieke optreden is, dat zo'n man (meestal een man inderdaad) te veel gaat zeggen, te veel belooft. Onder het motto 'hoop doet leven', probeert hij de zaken van een veel te optimistische kant te belichten. Dat kan ook niet anders, dat is z'n vak. Met sombermanverhalen krijg je geen stemmen. En met voortdurend de camera en de microfoon in de buurt is het bijna onmogelijk te beweren, dat het nu maar eens afgelopen moet zijn met almaar méér, almaar beter, almaar mooier, almaar sneller.

MILIEU-CONFERENCENTIE

Kinderen: heel velen in de Derde Wereld moeten reële kansen krijgen

Sommigen hebben de moed. Die zeggen dat zo iets als méér en beter en sneller, steeds meer energie kost, steeds meer CO² in de atmosfeer brengt. Dat de aarde daardoor langzaam opwarmt, de zeeën stijgen en een flink aantal landen op den duur verzuipen. Inclusief Nederland. Maar de handen krijg je daarvoor niet echt op elkaar. Ieder Nederlands doelpunt bij de EK betekent emotioneel meer.

■ Gevaarlijke video

De televisie als machtig medium. Ook voor meer realistische politici. Maar dezelfde audio-visuele techniek speelt sommigen van hen stevig uit balans. Op video kan immers bijna alles bewaard worden. En opnieuw afgedraaid en bekeken. Daarmee ligt het eeuwige verschil tussen woord en daad

Symbolen uit de Stille Zuidzee, heel oude culturen gaan er aan als het westers leefpatroon wereldwijd doorzet

wel erg op de loer. Onjuiste voorstellingen van zaken, praatjes voor de vaak, leugens om bestwil, draaijerij: ze worden door de techniek en ook in toenemende mate door de journalistiek genadeloos afgestraft. De mensen in de huiskamer zien het, weten het, gaan er op letten. Juist door die meer attente houding slijt het geloof in oprechtheid weg. 'Ze zoeken het maar uit,' klinkt er dan. Wakkere mensen vervallen dan in een soort apathie, en na mij de zondvloed. Die kan daardoor nog wel eens eerder komen dan de mensen lief is. Zie het broeikas-effect, zie de stijgende zeeën. De huidige generatie jongeren maakt het nog mee als we de wetenschappers moeten geloven.

■ Bierviltje

Toch dwingt 'Rio' tot maatregelen. Die gaan er ook komen. Het kan gewoon niet anders. Want niemand zal ontkennen dat het allemaal heel hard gaat. Een nadeel is, dat onze tijdrekening te kort schiet om het allemaal te beseffen. Een gezond, westers mensenleven, zeg 70 tot 80 jaar, vinden we al héél lang. Maar in de loop van de geschiedenis, laat staan de loop van de natuur, is dat allemaal niets.

Een bierviltje is veel en veel te klein om allemaal op te schrijven hoe snel de wereld verandert en welke gevolgen dat heeft. De bevolkingsgroei schrijven we op dat viltje,

de omvang van de steden, de afvalberg, het verlies aan plante- en diersoorten, het gebrek aan drinkwater, de ozonlaag, de zure regen enz.

In Nederland werd de laatste dertig jaar alleen al de mest van zegen tot een soort nationale ramp; de auto smooit in z'n eigen file; onderwaterbodems zijn vuiler dan ooit.

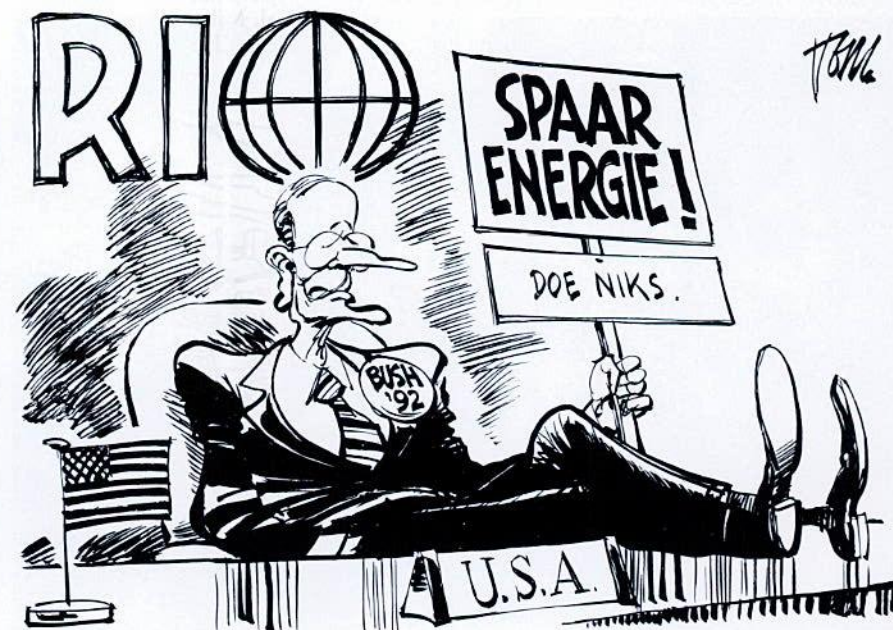
En dan is er nog ons eigen bevolkingsprobleem: we zijn eigenlijk niet meer bereid onze bejaarden en zieken goed op te vangen. De zorg loopt terug, een teken dat de druk in de samenleving toeneemt: ieder voor zich en God voor ons allen.

Maar niemand wil eigenlijk in zo'n samenleving wonen, dat is wel duidelijk.

■ Een beetje lef

Daarom is de boodschap van 'Rio' toch heel belangrijk. Het zet ons met beide benen op de grond: "Waar zijn we nu uiteindelijk mee bezig?" Rio was en is wereldwijd een regelrechte uitdaging voor de politici, hun kiezers en alle mensen met een beetje lef. Dat laatste moeten we dan ook maar opbrengen. Het zal goed zijn onze toekomstdromen ietwat terug te schroeven. Maar met die beide benen op de grond kan het allemaal ook heel aardig zijn.

Frits Maas

DEZE ZOMER IN DE BIOSCOPEN

FILM IN
'T
KORT

Amerika voert de boventoon, Nederland doet tegenzet

Of het nu een lange hete zomer wordt, of een geheel verregende aan gelegenheid, en of de bioscoop dus verkoeling moet brengen dan wel als schuilplaats zal dienen, er valt weer genoeg te genieten. De Amerikaanse suprematie op het witte doek is onontkoombaar, maar Nederland stelt daar in elk geval één geheide troef tegenover: *Flodder* is terug!

FLODDER IN AMERIKA

Dick Maas heeft zijn critici altijd het gras voor de voeten weggemaaid door met zijn publieksfilms geen enkele pretentie voor te wenden. Toen hij zes jaar geleden de familie *Flodder* introduceerde, een a-sociaal gezin dat een kakbuurt kwam terroriseren, was duidelijk dat hij mikte op een breed publiek en dat hij daarvoor bereid was ver te gaan. De film bleek een enorm succes. Maas toonde zich een nuchtere Hollander door niet onmiddellijk in te haken op dat grote geld met een haastig in elkaar geflanst vervolg. Hij wachtte rustig zes jaar, tekende alle ideeën die hem invielen op en creëerde zorgvuldig een tweede *Flodder*film, die hij in Amerika situeerde. Eerlijkheid gebiedt me te zeggen, dat het script van onwaarschijnlijkheden aan elkaar hangt. De film is gemaakt in dezelfde stijl als de eerste, met veel vette grappen, veel gewaagde stunts en opnieuw de karikaturale karakters die het publiek indertijd

zo gretig in het hart sloot. De familie wordt dit keer in het kader van een cultureel uitwisselingsprogramma voor een jaar naar Amerika gestuurd, tot grote opluchting van het gemeentebestuur. Al op het vliegveld van New York raken ze begeleider Sjaak, de sociaal werker, kwijt, om vervolgens per abuis te worden aangezien voor een delegatie belangrijke Russische medici. Vooral met deze vergissing vraagt Maas wel erg veel van de verbeeldingskracht van zijn publiek, maar alla, het is vakantie en we willen lachen... Als het foutje eenmaal wordt ontdekt, zijn de *Flodders* inmiddels het Plaza Hotel al uitgemikt, en heeft zus Kees een baantje gevonden in een striptease-tent. Het feit dat de zoon van de president verliefd op haar is geworden, komt af en toe ook best goed uit. Nelly Frijda als Ma *Flodder*, Huub Stapel met blonde vetkuif als Sjonnie en Tatjana Simic als de welgeschapen zus Kees, ze zijn er allemaal weer bij. Nogmaals, 't is amusement, meer niet. Moet kunnen.

WAYNE'S WORLD

Nog meer pretentieloos plezier valt er te beleven bij *Wayne's World*, een jongens-filmpje dat in Amerika een waanzinnig succes bleek, en een veelvoud van de bescheiden produktiekosten opbracht. Twee jonge knulletjes hopen met hun televisie-show het grote publiek te bereiken. Een van hen verliest zijn hart aan een mooie popzangeres en spant zich dus ook in om haar bij

zijn grootse plannen te bereiken. De film telt veel verwijzingen naar andere films, maar ook naar bekende commercials. Ook de corrupte producenten in televisie-land krijgen er flink van langs (verrassend rolletje van Rob Lowe). Kortom, lekker melig dus.

KUFFS

San Francisco kent nog altijd de *Patrol Specials*, een soort particulier politiekorps

V.l.n.r. Garth Algar, Rob Lowe en Mike Myers in 'Wayne's World'

dat de middenstand moet beschermen en dat halverwege de vorige eeuw werd opgericht. Christian Slater speelt in *Kuffs* een jonge losbol die de wijk van zijn broer erft, nadat die voor zijn ogen is neergeschoten. Hij heeft al snel door dat hij de moordenaar op eigen kracht zal moeten ontmaskeren, want veel medewerking krijgt hij niet. En politie-agent ben je ook niet van de ene op de andere dag. 't Zou een middelmatig pief-paf-poef-filmpje zijn geweest als de jonge Slater er niet zo'n aardige hoofdrol in had gespeeld. Regie voerde Bruce Evans.

LETHAL WEAPON 3

Zonder nu opeens een knieval te gaan doen voor actiefilms, *Lethal Weapon 3* is een must. Toegegeven, er komt veel geweld in voor, maar dat is in een Amerikaanse politiefilm onvermijdelijk. De beide hoofdrolspelers, Mel Gibson en Danny Glover, maken van deze derde aflevering, evenals van de beide zeer succesvolle voorgangers, echter weer een feest om naar te kijken. Ze zijn zeer serieuze en toegewijde politiemensen die grote criminelen achter de broek zitten, maar het is het teamwerk tussen de beide mannen onderling dat de films huizenhoog uittilt boven alle andere films in dit genre. Deze keer komen ze op het spoor van een voormalige collega, die nu goede zaken doet door in beslag genomen wapens van

Huub Stapel en René van 't Hof in 'Flodder in Amerika'

het politiekorps te verkopen aan bendes. Danny Glover, de oudste van de twee cops, zit tegen zijn pensioen aan en wil 't een beetje kalm aan doen. Maar Gibson stelt hem natuurlijk weer voor de meest onverwachte verrassingen. De balans tussen ernst en humor, de oprechte toewijding van de politiemannen, de technisch volmaakte afwerking en de vele adembenemende stunts maken dat James Bond nooit meer terug hoeft te komen! Richard Donner tekende opnieuw voor de regie.

THE HAND THAT ROCKS THE CRADLE

In de thriller *The Hand that Rocks the Cradle* worden een paar eigentijdse 'items' aangesneden. Om te beginnen is daar een gynaecoloog die een nieuwe patiënte op een zeer onbetamelijke manier onderzoekt. Dat is helaas niet nieuw, wel het feit dat de vrouw besluit om de man aan te geven. Dan volgen er nog drie aanklachten, en de arts schiet zich een kogel door het hoofd. Zijn eigen vrouw, ook zwanger, krijgt een miskraam en ziet opeens haar wereldje volledig instorten. Ze zoekt een zondebok, en concentreert zich op het gezinnetje van de eerste vrouw die haar echtgenoot aan de paal nagelde. Ze biedt zich aan als kindermisje, wordt prompt aangenomen door de nietsvermoedende jonge moeder, en begint dan stap voor stap aan een diabolisch plan... De film is traag van opbouw maar in dit geval werkt dat uitstekend, want door die gedoseerde spanning verslapt de aandacht geen seconde. Het knappe is verder, dat je ondanks alles wat de oppas aandrucht, toch ook nog wel een beetje medeleven voor haar kunt opbrengen. De mannen in het verhaal zijn ofwel onbetekenend ofwel onsympathiek: het gaat uitsluitend om de krachtmeting tussen de beide vrouwen. Natuurlijk legt de oppas uiteindelijk het loodje, want een dergelijk verhaal vraagt toch om een moralistisch slot. Prachtige rollen van Annabella Sciorra als de moeder, en Rebecca De Mornay als de getrouwde oppas.

MON PÈRE CE HEROS

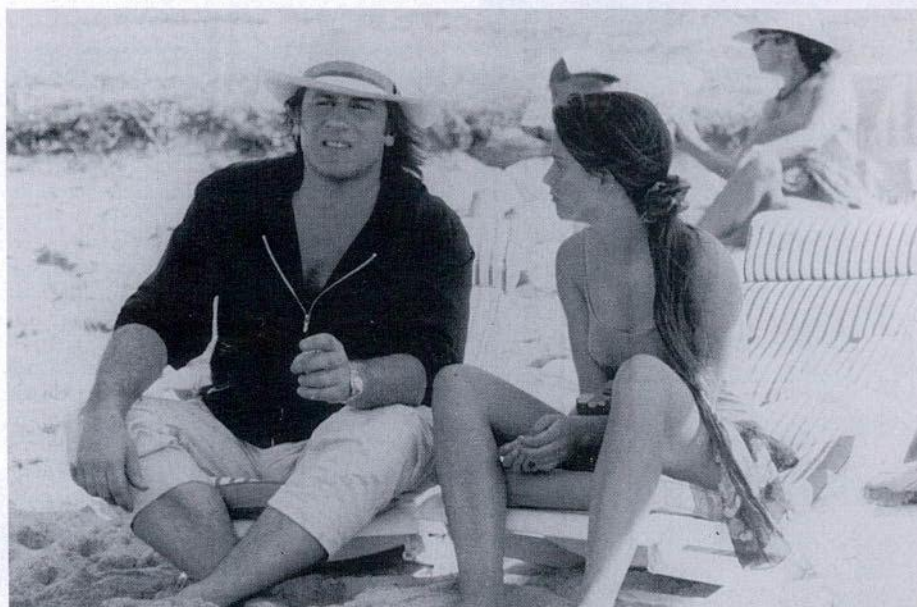
Zowaar twee nieuwe Franse films deze zomer, en allebei de moeite waard ook nog! In de vakantie-komedie *Mon Père ce Heros* gaat gescheiden vader Gerard Depardieu met zijn veertienjarige, weerspannige dochter Veronique naar Mauritius. Eenvoudig is anders, want een tiener anno nu houdt er zeer eigentijdse manieren op na. Eerst krijgt paps het weinig verhellende badpakje van zijn oogappel te verwerken, daarna blijkt dat dat nog maar een voorproefje is van wat hem nog meer te wachten staat. Om indruk te maken op een plaatselijke surfheld, vertelt ze namelijk dat ze niet met haar vader maar met haar minnaar op reis is, en dat ze nog door de politie gezocht worden ook. Een beetje geforceerd is het scenario hier en daar wel, maar Depardieu, langzamerhand uitgegroeid tot een kolos van het type Marlon Brando, speelt zijn zoveelste glansrol als de vertwijfelde vader. Heel geestig is een scene waarin hij samen met zijn kind onder het balkon van haar vriendje staat en haar vertelt wat ze zeggen

Christian Slater en Milla Jovovich in 'Kuffs'

Annabella Sciorra (l) en Rebecca De Mornay in 'The Hand that Rocks the Cradle'

Gerard Depardieu en Marie Gillain in 'Mon Père ce Heros'

moet: een grapje dat verwijst naar die andere film waarin hij zo prachtig op dreef was, *Cyrano de Bergerac*.

INDOCHINE

Van een geheel ander kaliber is het historische drama *Indochine*. De film begint in 1930, als het communisme overal in het toenmalige Indochina de kop opsteekt en eindigt in 1954 met de wapenstilstandconferentie in Genève. Daarbij kwam er een definitief einde aan de koloniale overheersing door Frankrijk. Catherine Deneuve is de verpersoonlijking van de Franse aristocratie in haar rol van eigenares van een uitgestrekte rubberplantage. Ze heeft de inlandse dochter van verongelukte vrienden geadopteerd. Dat meisje zal later het communisme omarmen en zo de belichaming van de nieuwe tijd worden. Ze raakt het kind kwijt aan haar jonge Franse minnaar en moet accepteren dat ook haar eigen leven een onafwendbare verandering zal ondergaan. Prachtige locaties, veel goed gedocumenteerde historische scènes plus een hernieuwde kennismaking met Deneuve die meer allure toont dan ooit, maken de film tot een ouderwetse belevens.

FAR AND AWAY

Fans van Tom Cruise, een van de duurste sterren van dit moment, kunnen hun hart ophalen aan *Far and Away*. Ook al zo'n ouderwets aandoende film, waarin een arme Ierse boerenzoon, verbitterd over het optreden van de landheren in zijn vaderland, de wijk neemt naar Amerika. Hij doet dat samen met de dochter van de grootgrondbezitter die zijn vaders huis wegens wanbetaling in brand heeft laten ste-

Marie Louise Parker en Mary Stuart Masterson (boven), Kathy Bates en Jessica Tandy (onder) in *Fried Green Tomatoes*

Catherine Deneuve in *'Indochine'*

ken. Liefde en sociale bewogenheid, plus een grote dosis avontuur en doorzettingsvermogen, kan dat nog mis? Nou, af en toe wel. De film is veel te lang en ook blijkt Tom Cruise met zijn bloedeigen echtgenote Nicole Kindman op het witte doek geen gelukkige combinatie te vormen. Ook zijn enkele scènes onnodig hard en bloedig: Cruise komt de eerste maanden van zijn verblijf op Amerikaanse bodem aan de kost als bokser en daar heeft regisseur Ron Howard, verder toch een zachtmoedige regisseur, op een merkwaardig onevenwichtige manier uitgehaald, zodat je de enorme opdonders die de jonge avonturier te verwerken krijgt, bijna lijfelijk ondergaat. Maar de episode waarin hij eindelijk geld genoeg heeft om naar Oklahoma te reizen en een stuk land te claimen, is overdonderend en doet daarbij nog eens heel authentiek aan. Cruise blijkt voorts een voortreffelijk ruiter en dat levert ook heel meeslepende plaatjes op. Een wonder overigens dat zo'n peperdure ster zelf in ijsingwekkende snelheid over de prairie mag galopperen: meestal steekt de verzekering daar een stokje voor!

FRIED GREEN TOMATOES

De mollige Kathy Bates heeft na de Oscar voor haar allereerste filmrol, in *'Misery'*, niet over werk te klagen. Gelukkig maar, want ze blijkt een aanwinst voor het witte doek, en met haar gevulde gestalte ook een troost voor al die Amerikaanse vrouwen die gebukt gaan onder het graatmagere schoonheidsideaal dat daar geldt. In *Fried Green Tomatoes* speelt Bates een wat oudere, ongelukkige vrouw met een ongeïnteresseerde man en een eetprobleem. In het bejaardentehuis waar haar tante haar voortdurend de deur uit schopt zodra ze binnen is, maakt ze kennis met een andere oudere dame die wel blij is met haar aanwezigheid. Ze raken in gesprek en de oude vrouw vertelt over haar jeugdijaren. In flashbacks zie je dan hoe twee vriendinnen zich staande probeerden te houden in een van de zuidelijke staten van Amerika in de jaren dertig. De bezoeker geniet intens

van de verhalen, maar doet ook haar voordeel met de adviezen die de oude dame haar geeft voor haar eigen situatie. 's Is allemaal heel erg Amerikaans, maar er wordt prima geacteerd en humor en tragedie wisselen elkaar in een mooie balans af. Jessica Tandy, bijna negentig, kreeg een Oscar-nominatie voor haar rol.

CASABLANCA

Voor de echte fans tenslotte deze zomer, alleen in Amsterdam, een reprise van een van de beroemdste films aller tijden: *Casablanca* waarvoor Michael Curtiz in 1946 een Oscar won. Humphrey Bogart speelt een nachtclubeigenaar in Casablanca, Ingrid Bergman is zijn vroegere geliefde, die hij terugziet als ze met haar echtgenoot die in het verzet zit, een toevluchtsoord zoekt voor de Nazi's. Bergman en Bogart moeten opnieuw afscheid nemen en o, wat levert dat een mooi verdriet op. De film is al jaren geleden op video verschenen, maar de liefhebber weet dat er maar één plaats is waar zo'n juweel volledig tot z'n recht komt: op een groot doek, maar dan wel liefst in een kleine bioscoop.

Leonore van Opzeeland

CARTOONISME

Millicent is een bruisende vrouw en van welke kant je haar bekijkt, weergaloos mooi. Iedere geslachtsrijpe man wordt dan ook prompt verliefd op haar, maar doorgaans tevergeefs. Millicent is regelmatig lid van een of andere sekte, die haar verbiedt meer dan oppervlakkige omgang te hebben met lieden, die niet bij die sekte staan ingeschreven. Het aantal sekten, waar zij voor kortere of langere tijd haar thuishaven vond, zijn zelfs voor haar niet meer in de juiste volgorde op te noemen. Soms verscheen zij op verjaardagen, in prachtige zijden gewaden, kleurig en behangen met kettingen en ringen, dan weer was zij sober en zedig gehuld in eenvoudig zwart gonje. 'Uiterlijk is uit de boze', was bij die sekte de leuze. Maar zij blijft ondanks alles, begeerlijk.

Tijdens een feestelijk gebeuren, een opening van een schilderijtentoonstelling meen ik, werd Millicent voorgesteld aan Jan. Jan oogt sloom, maar er zit een koppie op, kun je wel zeggen.

Iemand fluisterde Millicent in het oor: 'Jan is cartoonist!' Millicent's belangstelling barstte ter plekke uit haar cocon. Quasi nonchalant schuifelde zij naar de nabijheid van Jan en zag ten slotte kans haar brandende vraag af te vuren: 'Jij bent aanhanger van het cartoonisme? Wat behelst dat eigenlijk precies?'

Jan, bekend met het fenomeen Millicent, overzag bliksemsnel zijn mogelijkheden, rook zijn kans en trok een occult gezicht.

Hij leidde voorzichtig Millicent naar een afgelegen hoek, keek spiedend om zich heen, verzekerde zich ervan dat ook niemand zich heimelijk achter een dertig centimeter hoog palmpje had verborgen en sprak toen fluisterend: 'Dat is niet zo eenvoudig uit te leggen, het cartoonisme gaat heel diep.'

Millicent's ogen begonnen te glinsteren, haar mond ging open. Jan voerde stilaan de spanning op: 'Wij cartoonisten komen regelmatig bij elkaar en me-

diteren dan gezamenlijk.

Wij zitten muisstil op de grond, in de lotushouding en af en toe horen wij iemand in de lach schieten, die heeft er weer een, weten wij dan.'

'Wat heeft-ie dan?' vroeg Millicent, zij

greep met beide handen Jan's arm, als wilde zij beletten, dat hij weg zou lopen, haar in een verscheurende onwetendheid achterlatend.

'Een grap!' zei Jan, 'Zo iemand heeft al mediterend een verlichtende grap, als een soort visioen ontvangen, hij verwijderd zich diskreet en gaat de grap in een belendend vertrek visualiseren, optekenen als het ware, vastleggen voor het nageslacht. Daarna voegt hij zich op kousevoeten weer tussen de anderen en mediteert verder.

Na afloop roepen allen in koor: 'SAUL STEINBERG is groot en RONALD SEARLE is zijn profeet!' Waarna iedereen gelouterd naar huis gaat.

Jan zweeg opnieuw lang, als verkeerde hij in hoger sferen. Maar na een poosje schudde hij zijn hoofd en sprak: 'Sorry, maar dit is niet de plaats en het moment, om uitgebreid op het cartoonisme in te gaan. De betrokkenheid van cartoonisten bij elkaanders problemen, hun gemeenschapszin, ik zou er uren over kunnen praten en vooral over de verrijking die het in iemands leven kan brengen, maar als je er meer over wil weten...'

Millicent knikte geestdriftig.

'Kom dan zaterdagavond bij me langs, dan kan ik je met lectuur en video-opnamen het een en ander verduidelijken.'

Millicent zei nauwelijks tot zaterdag te kunnen wachten.

Ook voor Jan waren het lange dagen, maar eindelijk was het zover. Met drie voordeelpakken kaarsen had hij de juiste sfeer weten te scheppen, een keur van grammofoonplaten lag naast de video-aftandbediening.

Stipt acht uur ging de bel. Jan sprong naar de hal en rukte de deur open; daar stond Millicent, mooier dan ooit, temidden van zeker twintig jongens en meisjes van hetzelfde slag.

Millicent riep opgetogen: 'Toen ik in onze commune vertelde van het cartoonisme, was iedereen laaiend enthousiast, ze wilden allemaal mee, daar heb jij toch geen moeite mee, met je gemeenschapszin?'

Willy Lohmann

BEL VOOR EEN BAAN 085-515155.
OF VRAAG JE COMMANDANT.

WETENSCHAP EN TECHNIEK

Laatst hoorde ik iemand zeggen dat het goede van de technische wetenschappen is, dat wat ze ontdekken ook gerealiseerd kan worden. Dat is nog eens wat anders dan wat die wetenschappen bereiken die het over welzijn en geluk hebben. Maar betekent dit nu, dat wat de techniek kan, ook mag?

Als het mogelijk is om bacteriën te ontwikkelen die miljoenen mensen kunnen doden, mogen ze dan ook geproduceerd worden? Als de wetenschap in staat is om bijna onbereikbare planeten te bereiken, is dat dan ook goed? En als men in één operatie hart, longen en lever kan transplanteren en een leven kan redden, moet dat dan gebeuren? Ten koste van primaire menselijke behoeften die voor miljoenen mensen in de wereld nog dagelijks niet worden vervuld?

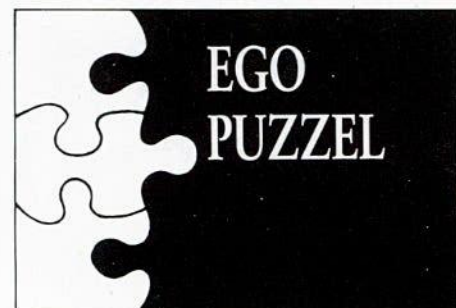
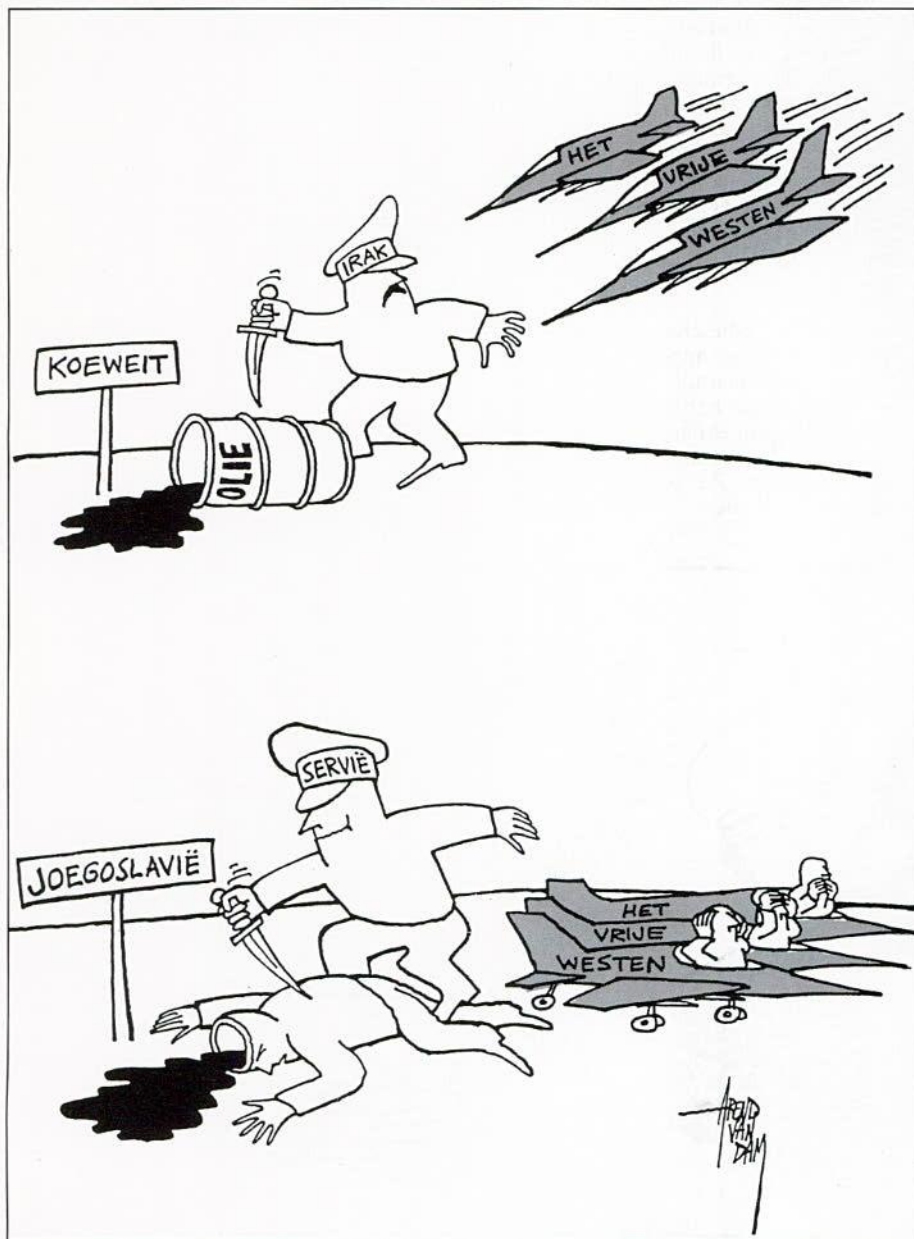
Dit zijn zo maar een paar voorbeelden van wat de wetenschap zoal vermag. De humanistische traditie in het westen gaat er vanuit dat dingen ten uitvoer gebracht moeten worden als dat voor de ontwikkeling van de mens noodzakelijk en goed is of omdat het mooi is of vreugde brengt. Dit valt niet altijd samen met wat de wetenschap nastreeft, zeker niet als die een doel in zichzelf is geworden. Men stuurt hedentendage een raket de lucht in met een CD aan boord, waarop boodschappen staan van enkele enge aardbewoners voor het geval men dertig melkwegstelsels verder niet-aardse wezens zou tegen komen. Je weet tenslotte maar nooit.

Wat technisch mogelijk is moet ook gebeuren, ook al worden humanistische (of reli-

gieuze) waarden met voeten getreden. Dat wat kan is goed, ook al lig je daar vijftien jaar voor in coma. De techniek zag dat het goed was en zij rustte niet. Hieruit blijkt dat de technologie ons een ethiek brengt die er niet voor de mensen is, maar soms zelfs tegen mensen. Voor een oorlog hoef je de deur al niet eens meer uit. Je zet de computer aan, drukt een knopje in, bliep-bliep, en weer een heel bataljon of een provincie uiteengespat.

Wetenschap en techniek betekenen voor de mensheid ontzettend veel als zij de wereld en haar bewoners een kwalitatief beter leven kunnen bieden en de wereld helpen om een plaats te worden waar het goed toeven is voor iedereen. Wetenschap en technologie die ertoe bijdragen dat mensen de mogelijkheid hebben om hun identiteit te vinden en te behouden, in plaats van dat ze die moeten uitleveren vanwege veranderde sociale of politieke systemen. We hebben een menselijke, warme wetenschap nodig die zich niet los van de samenleving, maar met het oog op de samenleving ontwikkelt.

Freek Pol

Visitekaartjes

De oplossing van de vier vergelijkingen in het juninummer luidt als volgt: conduite = gedrag; complex = geheel; intentie = bedoeling; intellect = verstand. Hierbij weer een viertal visitekaartjes, waarbij het beroep van deze mensen kan worden gevonden door alle letters van naam en woonplaats in een andere volgorde te zetten.

O. Kin
Erp

D. Iest
Rog

G. Opo
Gade

B. Piper
Schinnen

TOPSPORTERS UITGEBUIT?

In 1974 werd door de Haarlemse uitgeverij De Spaarnestad 'De Slag om het voetbalgoud' uitgegeven. De Nederlandselftalspelers togen woedend naar de rechter. Zonder hun toestemming waren allerlei afbeeldingen gebruikt om het boek te verluchten. Later was er nog de affaire Krol cum suis tegen Panini, dat iets soortgelijks had uitgehaald. En nu is er het rapport 'Exploitatie van topsporters'. Achttien jaar te laat.

Het is nostalgisch gezeur, maar onbedwingbaar is de behoefte om terug te keren naar de tijd dat een gigantische ruilhandel bestond in de plakplaatjes van Abe Lenstra en Frans de Munck. Zelf deed ik er niet aan; wij spaarden exotische sigaretten-doosjes (Chief Whip en Players), vierkante doosjes of halve, met tien sigaretten erin. Of liever eruit. Want we rookten natuurlijk niet, we kregen die doosjes van vaders en ooms. De vierkante knipten we doormidden en als onze verzameling groot genoeg was, speelden we er een soort kaartspel mee.

■ Commercie

Toch keken we wel enigszins afgunstig naar die klasgenootjes met hun eindeloze plakboeken. Het jongetje dat Faas Wilkes 'had' werd met afgunst bekeken en bewonderd door de schuchtere meisjes. Maar ik kan me niet herinneren dat Faas Wilkes ooit een cent aan die handel heeft verdiend. Ik dacht wel eens en misschien had ik toch een soort vroeg ontwikkeld commercieel

inzicht: zou die Wilkes dat nou allemaal goed vinden? Maar waarschijnlijk vond die man het gewoon leuk. Ach, en hij voetbalde net zoals Kees Rijvers, toch ook een paar jaar in het buitenland, waar hij behoorlijke bedragen verdiende. Wilkes zou er nooit zijn opgekomen om enige vergoeding te vragen aan de uitgevers van al die plakplaatjes. Dat veranderde in de jaren zeventig. En ik vond het eigenlijk terecht. Je moet met je tijd meegaan. Kapitalen verdienen de dubieuze bedrijven, die een fotograaf naar een voetbalwedstrijd stuurden en die het plaatje vervolgens in hun reep wubbels of zak wobbels stopten.

■ Amateurs

Geen enkele rechtsbescherming hadden die voetballers. En nog minder emolumenten genoten de zogenaamde amateursporters, de schlemielen van het geheel. Later, toen de voetballers hun eerste rechtszaken hadden gewonnen, ging mijn sympathie naar de amateurs uit. Ze werden door hun bond, door het Nederlands of

Internationaal Olympisch Comité gedwongen hun kunsten voor niets te vertonen. En al zaten er nog zo veel bonzen op de eretribune en vergaapten zich nog zo veel toeschouwers op de schelling zich aan hun verrichtingen, ze zagen er geen cent voor terug. Zelfs niet eens erkenning was hun deel. Geen wonder dat tijdens de Olympische Spelen van 1968 zwarte atleten een zwarte vuist hieven, nadat ze het podium waren beklommen. Amerika juichte om hun prestaties, vooral als die ver weg geleverd werden, maar weigerde iets aan de maatschappelijke discriminatie te doen én te betalen.

Minder erg was dat in Nederland. Zeker. Er was nauwelijks rassenwaan, omdat Nederland in die tijd slechts één ras kende. De rest was leuk anders. Het ras van de topsporters behoorde niettemin tot de categorie lilliputter: aardig om naar te kijken, amusant voor een avond of desnoods een week, als je er vervolgens maar niet meer naar hoefde ómkijken.

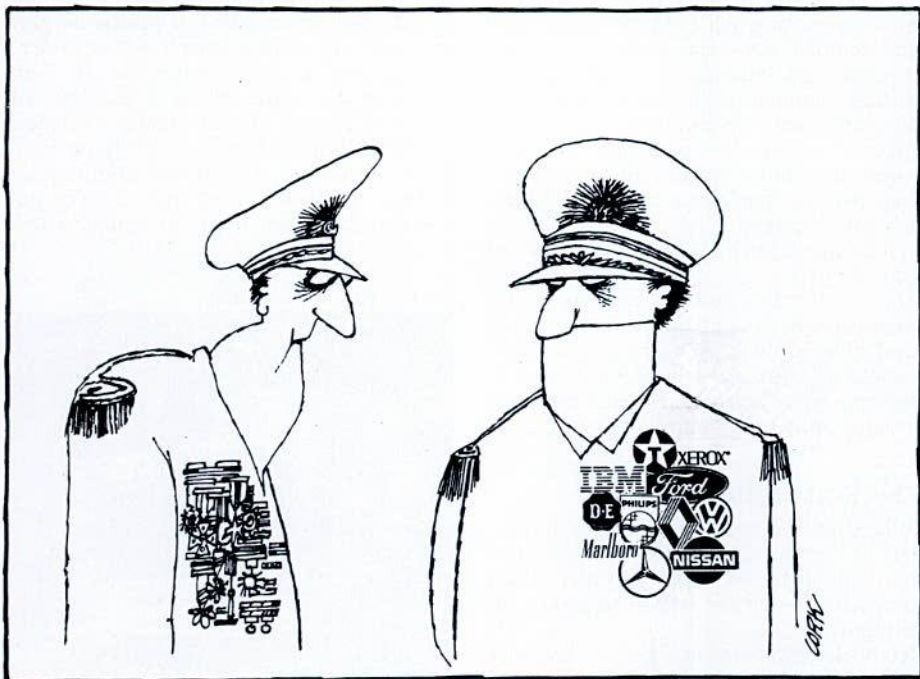
De Nederlandse amateursport ontwikkelde zich in weerwil van die interesse, maar het duurde tot 1986 voordat het IOC definitief het woord 'amateur' op de schroothoop van de geschiedenis gooide. Terstond openden zich voor de Olympische atleten nieuwe perspectieven. Er werd al wel eens onder tafel betaald, maar nu konden ze openlijk worden gehonoreerd en wat belangrijker was: sponsors werven.

■ Sponsors

Kennelijk waren de sponsors zo happig dat al spoedig conflicten uitbraken. De bekende sporters kregen een individuele sponsor, laten we zeggen Sony, maar de bond ging toevallig in zee met Philips. Het is een beetje moeilijk om met beide merken op je shirt te lopen. Om dit probleem te lijf te gaan werd een echte hoogleraar Sport en Recht ingeschakeld, die er dus ook niet echt uitkwam. Maar hij schreef wel een rapport met de pretentieuze titel 'Exploitatie van Topsporters', dat inderdaad deed terugverlangen naar die goede oude tijd van de plakplaatjes.

De beroepsvootballers en voormalige amateuratleten worden op één lijn geplaatst. Ik denk eerlijk gezegd dat het bij de besten in die categorieën wel mee valt met de exploitatie. Als je de salarissen, inkomsten en startgelden hoort, lijkt vaak eerder het tegendeel van exploitatie aan de orde. De enige overgebleven vorm van uitbuiting vind ik eigenlijk zoals het bijvoorbeeld in de schaatsbond leek te gaan. Dan krijg je tijdens interviews zo'n hoofd te zien waarbij de ene helft bestaat uit een neus en mond en de andere uit een muts met Aegon. Maar zelfs dan denk ik: wie zich zo dom te kijk laat zetten, moet het ook maar zelf weten. Bij Aegon laat ik me in ieder geval niet verzekeren.

Hans van Wissen

'PIJN IS GENOT'

Wielrenners in mooie verhalen van Jan Siebelink

Een van de aardigste romans die ik vorig jaar las was *Aan de overkant van de rivier*. Schrijver: Jan Siebelink. Siebelink is een goed schrijver, en aarzelt niet om zijn kunde ook aan andere onderwerpen dan romans te wijden. In feite treedt Siebelink dan op als journalist, dat wil zeggen: hij treedt de werkelijkheid tegemoet en gebruikt slechts de gegevens die hij aantreft om een verhaal neer te zetten. Ook dat kan Siebelink goed. Wat verder van Siebelink geweten moet worden: hij is een fervent Eend-rijder, een automobilist van een uitstervend soort dus.

Het is diezelfde Lelijke Eend, die we al op de eerste pagina van Siebelinks onlangs verschenen boek *Pijn is genot* aantreffen. Siebelink belandt dan op het parkeerterrein van Sauna Diana, een bordeel te Zundert. Daar maakt hij kennis met Frans en Corrie Siemons, die hun huis van plezier uitbaten als eerlijke middenstanders, zij het dat ze er, zo blijkt, een aardige grijpstuiver aan overhouden. Genoeg tenminste om zich een luxe dubbeldeksbus te kunnen veroorloven die telkenjare de Tour de France volgt, als volgwapen van de ploeg-Priem.

■ Knechtenwerk

Het echtpaar Siemons volgt de Tour met extra belangstelling, omdat hun zoon, Jan Siemons, beroepswielrenner is, in de TVM-ploeg van Cees Priem. Jan Siemons is knecht. En een knecht is een belangrijk deeltje van het raderwerk dat een wielerploeg goed doet draaien. Een knecht zorgt voor de kopman. Koud? Af laten zakken tot de ploegleiderswagen en een jack voor de kopman halen. Heet en droog? Idem, nu om water. En, vanzelfsprekend, tussendoor de kopman begeleiden. Door het peloton, steeds voor hem rijdend, zodat hij altijd een wielje heeft om aan te zitten, zoals dat heet. De kopman wordt door de knechten uit de wind gehouden – tijdens de wedstrijd wordt daar niet over gesproken, maar windtunnelproeven hebben uitgewezen dat een wielrenner die uit de wind rijdt achter

V.r.n.l. schrijver Jan Siebelink en de renners Johan van der Velde en Erik Breukink

een andere renner, tot dertig procent energie kan besparen. Tot zover het knechtenwerk.

Siebelink mag met de familie Siemons mee de luxe bus in en maakt een zware Touretappe mee. In de vooravond daarvan praat hij met Jan Siemons, die niet aan winnen denkt – hij is knecht, maar zich afvraagt of hij de finish wel halen zal.

■ Slachtpartij

Het gaat van het Spaanse Jaca naar Val Louron, over 231,5 kilometer, met 5 cols, daaronder de Aubisque en de Tourmalet (teringbergen, kan ik uit ervaring meedelen). Siebelink schetst op prachtige wijze de sfeer in de bus tijdens de etappe. Soms zijn de renners direct te zien, op andere momenten moeten de passagiers het van tv-beelden hebben. Maar één ding wordt allengs duidelijker: Jantje Siemons, de zeven-entwintigjarige renner, zal het moeilijk krijgen. Want hij is geen klimmer.

Al snel is duidelijk, dat de etappe een grote slachtpartij wordt. Veel renners raken al gauw op enorme achterstand – onder hen Jan Siemons. Op een gegeven moment wordt in de bus de tv uitgeschakeld. Moeder Siemons hoopt maar, dat Jan bij een grote groep achterblijvers kan aansluiten, een 'bus', die door de organisatie nooit wordt uitgesloten wegens tijdsoverschrijding, twintig, dertig renners uit de koers, dat doet men niet.

En inderdaad, Jan komt met de bus aan, op tijd overigens.

Zijn gezicht zat onder smerig vet, vies zweet bedekte zijn lippen. Uit een gewonde hand sijpelde bloed. Zijn gezicht 'met ogen van elders' drukte niets meer uit, was al lang voorbij de staat waarin men zich moe of leeg of uitgeput voelde.'

■ Kijken en luisteren

Zulke dingen noteert Siebelink, en hij noteert ze perfect. Daarom is *Pijn is genot* zo'n leuk boek. Siebelink kan niet alleen goed schrijven, maar ook goed kijken en luisteren.

Het boek bevat ook nog gesprekken met Erik Breukink, Wim van Est, Jan Janssen,

Peter Post, Steven Rooks, Gert-Jan Theunisse, Johan van der Velde en Joop Zoetemelk.

Hoewel, gesprekken, Siebelink neemt ruim de tijd voor beschrijvingen van de omgevingen, voor bespiegelingen over de geschiedenis van de renner zoals hem die tot aan de ontmoeting voor ogen stond. En Joop Zoetemelk ziet hij alleen maar, hij doet geen pogingen om deze weinig spraakzame oud-renner te spreken, ook niet als hij hem bezig ziet aan de bar in zijn (Zoetemelks) hotel. Dat geeft niet, het portret dat Siebelink schildert is er niet minder om.

■ Wim van Est

Mooi zijn de verhalen vooral ook omdat ze niet de sportman als sportman, maar de sportman als mens centraal stellen.

De oude Wim van Est die zich bij wedstrijden nog graag laat zien, en handen schudend de parcoursen rondgaat maar die na het overlijden van zijn vrouw een droevig man is geworden – ondanks zijn glorieuze sportverleden, ondanks zijn zakelijke succes. En Van Est heeft sinds kort een soort ruzietje met Wout Wagtmans, ook al zo'n groot renner uit de jaren vijftig, het gaat over enkele tientallen dakpannen, mischien een paar honderd gulden.

Als je leest hoe Siebelink dit kleine ruzietje neerzet, krijg je bijna de neiging om die twee oude bokken op te bellen en te zeggen, mannen, doe niet zo kinderachtig, jullie hebben samen zo veel meegemaakt, dat kan toch door een paar dakpannen niet stukgemaakt worden!

■ Erik Breukink

Siebelink praat ook met Erik Breukink, dit jaar wederom kanshebber voor de Tour-overwinning, hoewel sommigen denken dat hij daarvoor net niet goed en hard genoeg is. Onzin natuurlijk, dat laatste, voor wie weet wat Breukink in 1988 in de Giro d'Italia presteerde. Hij won toen de etappe over onder meer de Gavia, waarin renners half bevoren uit de koers stapten, Johan van der Velde een half uur op die berg in een auto zat bij te komen van zijn onderkoeling voor hij weer verder kon. En Erik Breukink was hard, die keer, dat kan hij dus zijn. Net als zijn toenmalige ploegleider Peter Post die Breukink, die in de ijsregen een afdaling van vijftientwintig kilometer naar de finish moest maken, géén gevoerd jack wenste te geven omdat, aldus

De bus van Sauna Diana

Een handreiking van Relus ter Beek voor Jan Siemons

Post, een winnaar niet in een jack aankomt.

■ Peter Post

Bij diezelfde Peter Post gaat Siebelink op bezoek, in diens bijna protserig, volledig wit ingerichte huis. Ze drinken goede wijn en Post vertelt over de slagersvakkennis die hij nog steeds heeft en over hoe hij, van slagersknecht, wielrenner werd. Door hard te zijn, voor zichzelf, voor anderen. Post was koning der Zesdaagsen, won de kasseienklassieker Parijs - Roubaix in een nog altijd ongeëvenaarde recordtijd, maar wilde meer, zegt hij tegen Siebelink.

'Ik geniet als ik kan winnen. Maar winnen is niet genoeg. Ik geniet als ik mijn tegenstander versla.' En dan klaagt Post over huidige renners, die niet écht lijken te willen winnen, en zeker niet elke wedstrijd waaraan ze meedoen. Zoals Merckx wel deed. En Bernard Hinault. En Peter Post.

■ Johan van der Velde

Siebelink heeft ook een winnaar opgezocht die het nooit is geworden, Johan van der Velde. Menselijkerwijs zou Van der Velde ook dit jaar nog de Tour de France hebben kunnen meedringen, hij is nog maar 35, jonger dan bijvoorbeeld Duclos Lasalle die dit voorjaar Parijs - Roubaix won. Maar Van der Velde, die in 1980 als meesterknecht Joop Zoetemelk aan de Tour de France-overwinning hielp, was niet opgewassen tegen zijn eigen succes. In 1982 werd hij derde in de Tour, hij won tweemaal het puntenklassement in de Ronde van Italië, hij was het idool van veel wielervanliefhebbers maar hij raakte verslaafd aan de pepmiddelen, verloor conditie en zelfvertrouwen, onderscheidde het verschil tussen mijn en dijn steeds minder en kwam voor de rechter en in de gevangenis terecht. Zijn kapitale huis is hij kwijt, hij werkt als pijpfitter, woont met zijn gezin in een huurflat. Dat kan ook gebeuren, met een topsporter. '...misschien heb ik door mijn talent toch te weinig kans gekregen om echt hard te worden...' concludeert Van der Velde over zijn neergang.

■ Tour de France

Te veel talent om echt hard te worden. Wat zou Jan Siemons er niet voor over hebben

GEWETENS- BEZWAARD?

Ze hebben me hier bij u neergezet, omdat ik niet wil schieten.

Kijk, eigenlijk wil ik helemaal niet in dienst, maar dat moet, ja toch... Dat ze mij een jaar lang dwarszitten vind ik best, maar schieten doe ik niet. Nu niet en nooit niet. Ik wil wel eten voor ze koken, of schoonmaken, noem maar op. Maar ze krijgen me niet zo gek dat ik ga schieten. Wat moet je nou met zo'n wapen? Een beetje stoer doen. Nou, deze jongen mooi niet.

Als u ze nu even vertelt dat ik alles wil doen, maar niet schieten, dan is het probleem misschien opgelost.

Kijk, ik ben niet tegen dienstplicht. En gewetensbezwaarde, zoals de sergeant zegt, ook niet. Gestoord ben ik ook niet, dus niks S-5. Net als iedere gezonde jongen baal ik ervan dat ze me een jaar lang als joker gebruiken, maar a la... ik woon nou eenmaal in Nederland.

Ik kan 's avonds naar huis met die DOV-kaart, dus dat is het probleem niet.

Als de diensttijd erop zit kan ik terug bij mijn oude baas. We staan op de markt met bakkersgoed. Nou moet je je voorstellen dat ik tot nu toe gezellig met mensen om ben gegaan. Maak praatjes met iedereen.

Of ze nou Nederlander zijn of Turk, of Chinees of wat dan ook, ik vind mensen prachtig! Dat klinkt misschien wel gek uit de mond van zo'n grote kerel als ik, maar ik heb soms het idee dat ze allemaal een beetje van mij zijn. Dat ik van ze hou...

Nou ja... weet je, mensen zijn belangrijk voor me. Héél belangrijk. Ik heb wel een grote bek, maar al die mensen zijn een deeltje van mijn leven. En nu willen ze me leren hoe ik mensen dood moet schieten. Dat kan toch niet. Ik kan toch niet zeggen: 'daar zit een vent die ik niet ken en die schiet ik dood omdat de regering dat goed vindt', dat kan toch niet? Ik ken die lui van de regering niet. En dan zou ik, omdat die vindt dat de ander verkeerd is en dood moet, moeten schieten... Dat kan niet, echt niet! Zoiets doe je niet, daarvoor leef je niet. Ik wil alles voor mensen doen, voor ze zorgen, noem maar op, maar ik zal nooit, voor niemand, leren schieten op mensen. En kom me er niet mee aan dat het kanton is waar ik op schiet, want dat weet ik zelf wel. Dat is net zo iets als schrikdraad om je tuin zetten. Je zet het er neer, zet het niet aan, maar als je het nodig vindt kan het wel. Ik wil niet in zo'n situatie komen. Ik kan nooit zoiets doen. Het is toch vreselijk als je ziet dat mensen die ooit burens waren, boodschappen bij elkaar deden, wie weet samen een pilsje dronken, elkaar nu afmaken zoals in Joegoslavië of noem maar op waar in de wereld.

Dat hoort niet zo te zijn. Ik wil er in ieder geval niet aan mee doen.

Kunt u nou niet tegen ze zeggen dat ik niet gek ben, of dwars, of gewetensbezwaarde. Dat ik gewoon niet wil schieten, maar voor de rest wel gewoon in dienst wil? Dan is het probleem toch zo opgelost?

WIKLA

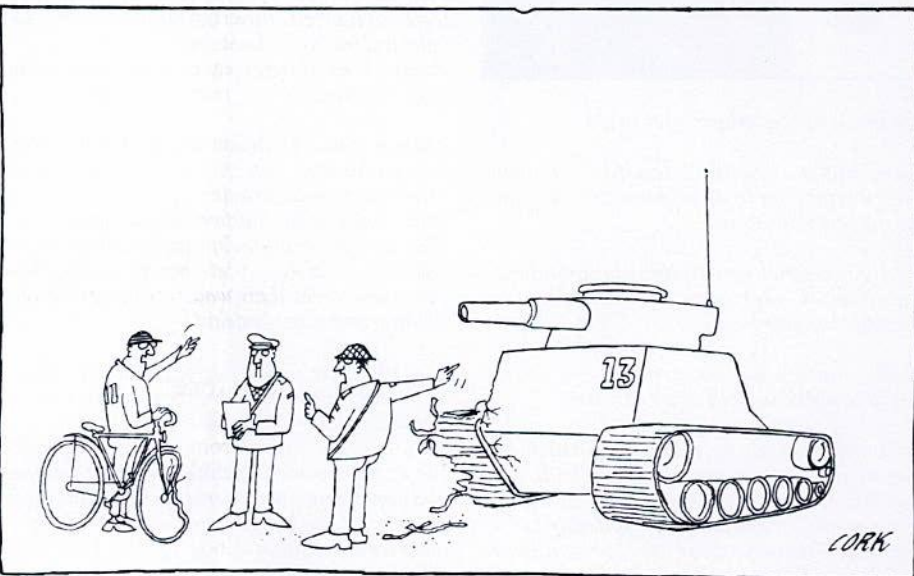
om van dat talent maar een zweempje te hebben. Zodat hij eens één keer een tour-etappe zou kunnen winnen, in plaats van er zich, na gedane knechtenarbeid, alleen maar zorgen over te maken dat hij voor de tijdslimiet binnenkomt.

Siebelink heeft een mooi boek geschreven, over wielrenners van uiteenlopende generaties en uiteenlopend karakter. Elke wielervanliefhebber zal het, zeker nu een aantal

van de geïnterviewden weer in de Tour de France rijdt, willen lezen. Maar geen enkele liefhebber van goedgeschreven verhalen kan het ongelezen laten met de smoes dat het maar over sport gaat. Daarvoor zijn de verhalen van Siebelink te mooi.

Jan Stooft

Jan Siebelink: *Pijn is genot*. Meulenhoff, Amsterdam 1992. 189 blz. Geill. f 24,90.

GEDICHT

De hier afgedrukte gedichten zijn er slechts twee van de honderdttwintig(!) uit de onlangs verschenen bundel *Eenzang* van Elly de Waard. Het is de zevende, en tot nu toe omvangrijkste, bundel van een van Nederlands succesvolste dichters.

Elly de Waard (Bergen N.H., 1940) werkte als recensente popmuziek voor de Volkskrant en Vrij Nederland en publiceerde gedichten in o.a. De Revisor en De Gids. Bij uitgeverij De Harmonie verschenen ook haar eerdere dichtbundels *Afstand* (1978), *Luwte* ('79), *Furie* ('81) – die alle drie herdrukt moesten worden – *Strofen* ('83), *Een wildernis van verbindingen* ('86) en *Onvoltooiing* ('88). Uitgeverij Kwadraat bracht haar *Achttien vertalingen* uit van gedichten van Emily Dickinson. Verder stelde ze enkele bundels samen van de 'groep' dichters *De Nieuwe Wilden in de Poëzie*.

Eenzang bestaat weer voor een groot deel uit indringende – veelal wanhopig aandoende – liefdespoëzie, die door de afwisselend felle en tedere sensibele enorm blijft intrigeren. De grotere openheid, van inhoud en structuur, draagt daartoe extra bij. Elly de Waard's subtiel en beeldende spel met de taal maakt dat hier opnieuw heel veel te genieten valt.

Elly de Waard : *Eenzang*. De Harmonie, Amsterdam 1992. 168 blz. f 34,90 (FS)

EENZAME narcis, tere

soldaat, die daar zo
dapper in de koude

staat, gescheiden van
de overige narcissen –

ben je op een veldtocht
zoekgeraakt?

wat is het dat
je zo afzonderlijk maakt

en dat je in de bittere
wind het sierlijk

neigen naar elkaar van de
anderen moet missen?

pionier?

DE sparretakken
zijn stijve

beverstaarten
een waas van rijp

ligt op de naalden
zo vluchtig of

de adem
van een haas

er is blijven
hangen; zo'n beetje

als bevroren
adem aan

bebaarde wangen
en duizendmaal

het snorren van
snelle vleugeltjes

in de winterlucht
– het dak

van het allene
huis waarin

de dichter dicht
en zucht is met

silver van maanlicht
bespannen

? VRAGEN STAAT VRIJ

We leven in Nederland met velen.

We kopen vaak dezelfde dingen.
Voorwerpen die in de reclame zijn; kleding
die dit seizoen 'in' is.

De t.v. voorziet ons tijdens de avonduren
van dezelfde informatie, of houdt velen op
dezelfde manier bezig.

Welke muziek we moeten draaien wordt
ons elke week verteld in de top-tien.

Er wordt gezegd: de politieke partijen be-
ginnen steeds meer op elkaar te lijken. Het
verschil tussen links en rechts vervaagt.
Het verschil in aanpak van Nederlandse of
wereldproblemen door de verschillende
politieke richtingen is minimaal.

Een duidelijke levensovertuiging is zeker
voor de meeste jonge mensen niet meer aan
de orde.

Het werk of het beroep van mensen speelt
zich af ergens op een industrieterrein of in
massale kantoren.

Het leven dat de doorsnee Nederlander
leeft, gaat steeds meer lijken op dat van die
vele andere Nederlanders.
De ene Nederlander gaat steeds meer op de
andere lijken.

Maar hoe moet iemand nou toch het gevoel
krijgen/houden dat hij als individu heel
uniek en de moeite waard is?
Waaraan kan hij die overtuiging ontleenen?
Wat zijn werk inhoudt, daar hebben maar
enkele zicht op. Wat een opleiding be-
helst, wie weet daar nou iets vanaf buiten
de directe studiegenoten?

Het individu is als het ware steeds meer
anoniem, lijkt steeds meer op andere indi-
viduen.

De doorsnee mens zal het moeten hebben
van een stevig ontwikkelde persoonlijkheid
en een naaste omgeving die hem of haar
wel ziet zitten.

Maar als je wat dat betreft pech hebt, wat
dan?

En dan bekruipt mij het gevoel dat het ve-
len niet lukt om voor zichzelf dat gevoel,
dat zicht op zichzelf en zijn/haar mogelijk-
heden, overeind te houden. Het gevoel ook
dat velen zich niet goed voelen, zich mis-
schien wel niet thuis voelen in dit
Nederland, omdat we zo op elkaar zijn
gaan lijken.

Klopt er iets van dit sombere gevoel van
mij?
Wat denk jij?

Steven

G.V.: HOUDT ER DE
MOED MAAR IN

WAAROM ROOMSER ZIJN DAN DE PAUS?

Rinze Kingma van Delft Instruments over de boycot, Defensie en nieuwe wonderen

Delft Instruments, eens hofleverancier van Defensie, maakte vorig jaar door Amerikaanse sancties een diepe duikvlucht. Het kwam het concern op een verlies van bijna 80 miljoen gulden te staan. Maar de turbulentie is volgens president-directeur Rinze V. Kingma (47) voorbij. Het bedrijf is 'vernieuwd' uit de strijd gekomen, aldus Kingma in een vraaggesprek met EGO-medewerker Rien Robijns.

'Hier ligt nog een nachtkijkertje.' Bijna misprijzend lijkt Rinze Kingma ernaar te wijzen in de showroom van Delft Instruments. 'Maar daar...' met een breed armgebaar gaat hij langs de wanden, 'daar ziet u waar we voornamelijk mee bezig zijn'. Wervend loopt hij langs vernuftige medische instrumenten die hem niet zelden de term 'absolute topklasse' ontlokken. Trots blijft hij stilstaan bij enkele apparaten voor fysiotherapie. 'Alle sporters op de Olympische Spelen in Barcelona worden hiermee straks behandeld en opgelapt. Dat zal ons een wereldnaam bezorgen.'

■ Vies van Defensie?

Nadat uw bedrijf zolang op Defensieorders heeft geteerd, lijkt het wel of u er ineens vies van bent?
Nee hoor, zeker niet. Wij hebben geen principiële ideeën over Defensie. We hebben er ook niks tegen. Maar we wilden er als bedrijf alleen niet door worden overweldigd. We wilden al jaren een andere richting inslaan. Delft Instruments staat voor veel meer dan het leveren van militair materieel.

Dan moet het u gestoken hebben toen de levering van nachtkijkers aan Irak Delft Instruments aan de rand van de afgrond bracht?

'Het was alsof mijn wereld instortte, toen ik er van hoorde. Meer dan dat zelfs. Ik wens het niemand toe zoiets ooit mee te maken. Al mijn haren zijn er grijs van geworden en ik weet nu als geen ander, wat tropenjaren zijn. Zoiets gebeurt ons ook niet meer. We hebben nu zoveel waterdichte schotten geplaatst, dat het menselijkerwijs niet meer kan.'

Hoe heeft uw bedrijf de klappen verwerkt?
'De company is er beter en sterker uitgekomen dan we erin zijn gegaan. We hebben een belangrijke transformatie achter de rug. We zijn een vernieuwd bedrijf. Het besef, dat Delft Instruments vooral civiel bezig is, dringt nu overal door.'

Rinze V. Kingma: 'Delft Instruments staat voor veel meer dan het leveren van militair materieel'

■ Afhankelijk

Tot 1990 was Oldelft nog voor zeventig procent afhankelijk van Defensie-opdrachten. Maar het bedrijf lonkte al jaren naar de civiele markt. De kans om zich daarop beter te nestelen deed zich voor door de fusie met de andere Delftse precisiewerker, Enraf Nonius, dat zich juist in die sector had geprofileerd. 'Beide firma's waren te klein voor tafellaken en te groot voor servet,' aldus Kingma. 'Door samen te gaan kregen we in één klap het goede draagvlak.'

Door de fusie daalde het militaire aandeel in de omzet van het nieuwe Delft Instruments al direct naar veertig procent. Op het ogenblik is het nog maar tien procent. De medische tak (bijna 50 procent) en de industrieel-wetenschappelijke poot (veertig procent) zorgen voor het leeuwendeel van het bedrijfsresultaat.

Des te harder kwam de klap aan, toen bleek dat via de Belgische dochter Instrubel Amerikaanse herexportregels waren overtreden bij de levering van warmtebeeldap-

paratuur aan Irak. De boycot van de VS die daar begin vorig jaar op volgde deed het hele bedrijf maandenlang op zijn grondvesten trillen en resulteerde tenslotte in een daling van de omzet met bijna zeventig miljoen gulden en een verlies van ongeveer vijftig miljoen.

■ Afbouwen

Bent u eigenlijk achteraf niet blij, dat u deze kaakslag hebt gekregen? Het stelde u in staat sneller dan de bedoeling was uw defensiepoot af te bouwen?

Dat klinkt me te cynisch. Het klopt dat de onderneming versneld door het proces is gegaan, dat ons steeds voor ogen stond. Als alles een hele tijd achter de rug is, zou je misschien heel afstandelijk kunnen zeggen dat het voor de lange termijn goed is geweest. Maar nu alles nog zo vers in het geheugen zit, ben ik zover zeker nog niet. We werden gedwongen dingen te doen die we niet wilden. En het ligt niet in de aard van een ondernemer zich door externe omstandigheden iets te laten opdringen. Door de afbouw van de defensiepoot moesten bijvoorbeeld hoe dan ook medewerkers afvloeien. Nu hebben we dat in een jaar moeten doen, terwijl we er anders twee of drie jaar de tijd voor hadden kunnen nemen. Dat heb ik als zeer pijnlijk ervaren.'

U doet enigszins verongelijkt, maar men kan ook zeggen: eigen schuld, dikke bult. Toen u een failliete Belgische onderneming overnam, kon u – gezien de losse reputatie van dit land in de wapenhandel – ellende verwachten?

'Dat is generaliseren. Het Belgische bedrijf is misschien wel het modernste dat we hebben. Hun holografie is bijvoorbeeld werkelijk uniek. We hebben na het faillissement delen van dat bedrijf kunnen overnemen, die qua synergie perfect bij ons pasten en passen.

Er is gesuggereerd, dat wij maar wat aan hebben gerommeld. Dat is een zeer onrechtvaardige en onjuiste benadering. We hebben inderdaad een paar nachtkijkers aan Irak geleverd, maar dat was nog voordat er sprake was van een Golfcrisis of -oorlog. In die kijkers zaten enkele Amerikaanse onderdelen. Daarmee bleken we Amerikaanse herexportregels te overtreden. Fout, daar niet van. Maar we hebben geen regels van het Amerikaanse ministerie van Handel overtreden, zoals ook werd geschreven. Evenmin hebben we Belgische of Nederlandse exportregels overtreden. Het ging om drie incidentele overtredingen. Toen dat duidelijk werd heeft het ministerie van Handel de sancties

eind vorig jaar al voor tachtig procent opgeheven. En inmiddels is de boycot bijna geheel voorbij.'

■ Schotten

Bent u niet bang, dat het u weer kan overkomen?

'Nee. Bij exportprocedures moet je zorgen dat je waterdichte schotten hebt om dit soort zaken te voorkomen. Toen het gebeurde hadden we een of twee van die schotten. Nu hebben we er wel vijf achter elkaar. De interne regels zijn drastisch aangescherpt. In plaats van een of twee handtekeningen zijn er nu wel tien nodig. Misschien zijn we zelfs wel wat te ver doorgeschoten. Maar het was nu eenmaal: eens en nooit meer.

Kijk, we hadden altijd al een duidelijke policy. We leverden alleen, als dat door de overheden in de landen waar we werkten, was toegestaan. We hebben bedrijven in elf landen die allemaal een democratisch gekozen regering hebben. Die regeringen bepalen wat ethisch verantwoord is. Daaraan onderwerpen we ons.

Maar daar hebben we nu recent aan toegevoegd, dat we niet alleen de regels van het land, waar de fabriek staat, volgen, doch er bovenop altijd een toetsing van de Nederlandse overheid vragen. Het komt niet vaak voor, maar tot mijn verbazing is Nederland nog wel eens soepeler dan die andere landen. In dat geval nemen we altijd de minst soepele regels als criterium.'

■ Ethiek

Vindt u het niet wat makkelijk zich in dit soort kwesties achter overheden te verschuilen? Ondernemers kankeren altijd op de overheid, maar als het zo uitkomt is ze ineens een reddingsboei. Hebt u zelf geen ethische normen en waarden?

'Ik verschuil me in het geheel niet achter de overheid. Maar de redenering is simpel. Als wij met een eigen beleid over de opvattingen

van de overheid heen zouden gaan, zit je met het volgende dilemma: is het tegenover je personeel, je aandeelhouders en je klanten terecht roomser dan de paus te zijn? Van alle drie zou ik het verwijt krijgen, dat die opstelling niet in hun belang is. Daarom hebben we gekozen voor deze pragmatische benadering.

Verder wil ik er op wijzen, dat ik nooit kanker op de overheid. Als ik het heb over voor onze onderneming belangrijke zaken als onderwijs en technologiebeleid doet Nederland het in vergelijking met andere landen absoluut niet gek. We hebben echt niets te klagen. Toen we in de ellende zaten hebben we bijzonder veel steun van de Nederlandse overheid en met name van de Nederlandse ambassade in Washington gekregen.'

De defensiepoot van Delft Instruments wordt afgebouwd. Maar komt dat niet eerder door de internationale ontwikkelingen dan door uw bedrijfsfilosofie? Handel is toch handel?

'Het is al jaren onze bedrijfsfilosofie die versneld is door de internationale omstandigheden. Het is voor de stabiliteit van het bedrijf beter in de civiele sectoren te zitten. Defensieorders betroffen altijd grote projecten. Die kreeg je of je kreeg ze niet. Als je ze kreeg zat je voor een tijd goed, als je de slag miste zat je in de problemen. Dat gaf een hoop onrust. De structuur van het bedrijf is nu zo, dat je niet meer met vijfdebale meevallers zit, maar ook niet met even zo grote tegenvallers. Daarom zijn we relatief stabiel geworden. Dat wil overigens niet zeggen, dat alle onrust is verdwenen. Als je een medisch produkt ontwikkelt duurt het soms ook tien jaar, voordat het op de markt komt. Intussen moet je veel investeren. Maar het is overzichtelijker.'

■ Psychologisch

Bovendien loopt u niet meer de kans op zwarte lijsten te komen?

'Dat dacht u maar. Voor die geavanceerde medische apparatuur en micro-electronica gelden dezelfde spelregels. Als er strategische componenten in worden gebouwd is het – net als bij Defensieopdrachten – een strategisch produkt met alle gevolgen van dien. Als je in de high tech zit hoort dat erbij. Het risico is wat dat betreft gelijk. Psychologisch ligt het misschien anders. Maar in beide gevallen is het zo dat mensen kwaad kunnen worden en dat je boetes kunt krijgen. Amerikanen worden hoe dan ook even boos.'

Wat de toekomst betreft: u maakt op het ogenblik in de civiele sector apparaten die bijna wonderen kunnen verrichten. Nu de stormen overgewaaid zijn hoeft u alleen nog maar te oogsten?

Was het maar zo gemakkelijk. Het blijft missionarisch werk. Wij maken inderdaad medische diagnose-apparaten die het beste in staat zijn ernstige ziekten als kanker in een zeer vroeg stadium op te sporen. Wij maken simulatoren met een nauwkeurigheid van minder dan een millimeter, terwijl concurrenten nog over centimeters spreken. Maar voordat een uitvinding tot volle wasdom komt gaat er een hele of halve generatie overheen.

Je moet een hele lange adem hebben om dat missionarisch werk te kunnen verrichten. Wij maken de krenten in de pap. We hebben een groot aantal, relatief kleine marktgebieden. Maar omdat wij een totale business achter ons hebben, waarbij de verschillende units elkaar kunnen helpen en we in staat zijn flexibel pieken op te vangen, hebben wij die langere adem. Die hebben we ook hard nodig. Want ook al maak je de beste apparaten die uiteindelijk het goedkoopst werken, dan wil dat nog niet zeggen, dat ze ook zomaar worden gekocht. Daar is het systeem van de gezondheidszorg nog niet op ingericht.'

Rien Robijns

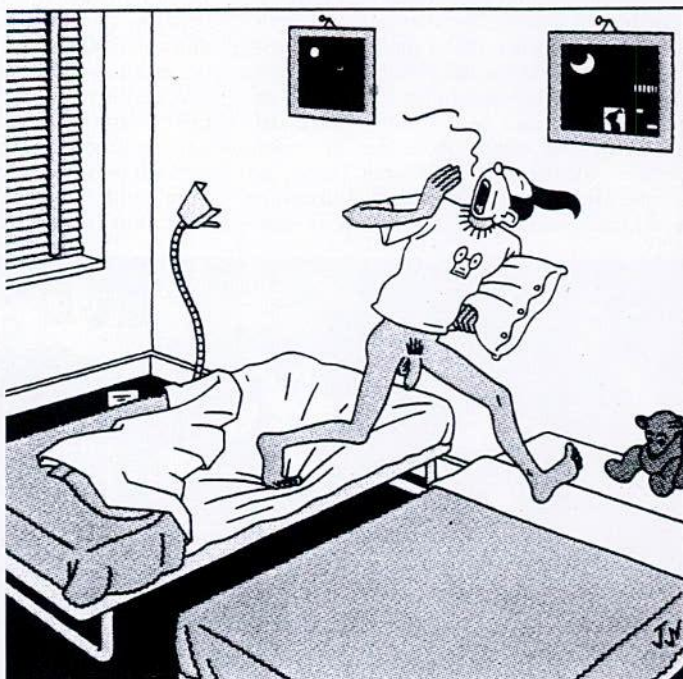
JOPO DE POJO OP CD

Tijdens de medio mei dit jaar in Haarlem gehouden stripdagen (tienduizend bezoekers!) werd een wel heel bijzondere CD gepresenteerd: *Jopo in Mono* van Joost Swarte en Fay Lovsky.

Jopo de Pojo is een van de bekendste striphelden van de veelzijdige Haarlemse kunstenaar Joost Swarte. In Swarte's stripalbum 'Cultuur en Techniek' (De Harmonie, Amsterdam 1990) kondigde Jopo de CD alreeds aan ('...de mensen houden van mijn muziek. Nog een paar optredens... en ik kan de studio in.') Na enkele aanbiedingen te hebben afgeslagen is Jopo uiteindelijk gezwicht voor een aanbieding van een 'minor firm' met als afspraak dat de opname zou plaatsvinden 'on a two track Revox tape recorder'.

Zo ontstond de eerste CD in Nederland waarbij een stripheld als inspiratiebron gold voor een componist: Twaalf songs gecomponeerd door Fay Lovsky. Diverse aspecten van Jopo de Pojo's karakter worden door Fay Lovsky bezongen: de niet van zijn muziek gecharmeerde burens, zijn voorliefde voor drank, zijn maar moeilijk met vrouwen om kunnen gaan, enz. Swarte zelf zingt (beter gezegd geeuwt) ook een nummertje nl. 'Yawn Blues' (tekst: "ooooooooohhhh, I'm so tired. oooooooooohhhh, I'm so tired. wooooooooo, I'm so tired. I woke up this morning, I went back to bed.") De CD is werkelijk subliem vormgegeven door Joost Swarte zelf (een boekje met de teksten en tekeningen die de kunstenaar weer maakte naar aanleiding van de liedjes).

'Jopo in Mono' is een uitgave van Oog en Blik, Nieuwe Hemweg 7, Amsterdam en uitg. De Harmonie, Amsterdam 1992. f 39,95. (WH)

Muziek om wakker bij te blijven

Onder de vele nieuwe CD's die tegenwoordig de markt overstromen, nemen de produkten van altsaxofonist Paquito D'Rivera en trompettist Arturo Sandoval een toch wel speciale plaats in. Hun muziek onderscheidt zich van de rest door een grote emotionaliteit en het gebruik van diverse exotische ritmen. Dit laatste is natuurlijk niet zo verwonderlijk, wanneer men bedenkt dat beide heren afkomstig zijn van het eiland Cuba en daar dus duidelijk hun roots hebben liggen. Aan de Cubaanse muziek in 't algemeen en de smelting met de jazz in 't bijzonder wil ik in dit artikel graag eens aandacht besteden.

Wanneer we de geschiedenis van het eiland Cuba nagaan dan zien we al direct het voor heel Amerika gebruikelijke beeld. De nieuwe wereld had enkele eeuwen geleden veel arbeidskrachten nodig en in die behoefte werd voorzien door het met bruto geweld overbrengen van Afrikaanse mensen, die op de verschillende plantages in slavernij moesten leven en werken. Voor het transport zorgden in veel gevallen onze eigen voorouders, maar wat Cuba betreft waren het de Spanjaarden die de lakens uitdeel-

■ Slavernij

Over de manier, waarop blank en zwart met elkaar omgingen, zullen we het hier maar niet hebben, feit is echter wel, dat de huidige Cubaanse bevolking alle mogelijke kleurschakeringen kent. De voertaal is nog steeds het Spaans, al zal iemand uit Madrid er wel enige moeite mee hebben. Opmerkelijk is het om te constateren dat de slaven op Cuba veel langer aan hun cultuur bleven vasthouden dan hun 'collega's' in Noord-Amerika, die al snel tot het christendom bekeerd werden. Natuurlijk deden de missionarissen ook in het Caraïbisch gebied vreselijk hun best om de nodige ziel-tjes te winnen, maar op de een of andere manier bleven uit Dahomey/Benin en Kongo afkomstige religies als de Lucumi en de Arára met de bijbehorende muziek, dan-

sen en ritmen volledig intact.

Tijdens de geheime godsdienst oefeningen, Santera's geheten, werden aan de goden offeranden gebracht die met telkens wisselende ritmische en muzikale patronen gepaard gingen. De eeuwenoude bata-trommels vormden de basis van deze complexe ritmiek. Na de afschaffing van de slavernij kon de muziek op Cuba zich vrij ontplooi-en, al bleven sommige religieuze ritmen geheim.

■ Mystieke muziek

Beide bevolkingsgroepen (Afrikanen en Spanjaarden) hadden aanvankelijk natuurlijk hun eigen muziek, maar allengs namen zij dingen van elkaar over en vond er een soort smelting van muzikale culturen plaats, die tot een universele klankenwereld leidde. Overigens kan men op Cuba ook vandaag de dag nog muziek horen, die duidelijk afstamt van de oorspronkelijke negerbevolking.

In de loop der tijd ontstonden er nu twee belangrijke stromingen, nl. die van de dansmuziek, waarvan de rumba en mambo de meest prominente vertegenwoordigers zijn, en die van een meer serieuze, wat mystieke luistermuziek. Het is erg moeilijk om nauwkeurig aan te geven, wanneer de eerste Cubaanse invloeden in de jazzmuziek te horen zijn, maar pianist Jelly Roll Morton gebruikte in zijn versie van de St. Louis

Blues al een ritme dat op Cuba bekend staat als de Habanera.

■ Latin-American

In de jaren dertig neemt het toerisme een grote vlucht en voor veel Amerikanen is Havana een echte trekpleister. Op deze wijze leren veel mensen de Latin-American muziek kennen en waarderen. Tevens ontstaan er voor de Cubaanse orkesten speel-mogelijkheden aan de oostkust van de V.S. Vooral in New York is men zeer ontvanke-lijk voor de exotische klanken en wordt de basis gelegd voor wat momenteel een ge-heel eigen cultuur is geworden.

Trompettist Mario Bauza kan als de grondlegger van een ander worden be-schouwd. Hij speelde al voor de Tweede Wereldoorlog bij het orkest van drummer Chick Webb en maakte enorme indruk met zijn exuberante stijl. Na de oorlog vinden we Bauza bij de band van de inmiddels le-gendarische Machito en beleeft de Latijns-Amerikaanse muziek hoogtijdagen.

Ook de fameuze trompettist Dizzy Gillespie onderkent de mogelijkheden van de latinmuziek en neemt in zijn orkest de Cubaanse slagwerker Chano Pozo op, die de snelle beboplijnen met zijn Afro-Cubaanse ritmiek een totaal ander karak-ter geeft.

Deze mixture zou onder de naam *Cubop* de geschiedenis ingaan en ook in onze tijd wordt deze naam nog steeds gebruikt. Helaas zou Dizzy niet lang van zijn nieuwe aanwinst kunnen genieten, want Pozo komt al snel om het leven bij een mysteri-euze steekpartij. Men beweerde destijds, dat de beroemde drummer werd vermoord, omdat hij geheime religieuze ritmen aan de openbaarheid had prijsgegeven. Hoe het ook zij, de latinmuziek neemt een grote vlucht en vooral de dansorkesten worden over de hele wereld beroemd. Iedereen ken-de de namen van Machito, Chico O'Farrill en Perez Prado.

■ Salsa

Na de Cubaanse revolutie is het echter over met de wederzijdse kruisbestuiving en moeten de latinbands het verder zonder impulsen uit het moederland stellen. Zo komt het in New York tot de al eerder ge-memoreerde samenklontering van musici uit het Caraïbisch gebied en ontstaat de muzieksoort, die men algemeen kent als

Irakere

Arturo Sandoval (l) met Mario Bauza

Salsa. Eigenlijk dacht de New Yorkse scene, dat zij de grote voortzitters van de Cubaanse muziektraditie waren, maar zij werden rond 1978 ruw wakker geschud, toen de groep Irakere zich voor het eerst buiten Cuba presenteerde. De band speelde Afro-Cubaanse muziek, die stevig verankerd was in de oeroude tradities, maar tevens invloeden liet horen van jazz, pop en klassieke componisten als Bach en Debussy!

Dit alles werd geserveerd in fantastische arrangementen met duizelingwekkende maat- en tempowisselingen. Tevens beschikte de formatie over sterke solisten als Paquito D'Rivera, Arturo Sandoval en Chucho Valdés. De laatste is nog steeds als pianist/leider aan het orkest verbonden en heeft nog niets van zijn enthousiasme verloren. D'Rivera en Sandoval hebben de band al geruime tijd geleden verlaten, omdat zij zich door het politieke klimaat op Cuba te veel in hun muzikale carrière bemmerd voelden. Natuurlijk hebben ook financiële motieven een rol gespeeld.

■ Cubop

Wanneer we de huidige situatie in de Latin-American scene bekijken dan kunnen we eigenlijk diverse richtingen onderscheiden. We hebben de orkesten van mensen als Tito Puente en Eddie Palmieri, die de New Yorkse salsa vertegenwoordigen. Cuba heeft het dansorkest Los Van Van en het nog altijd superieure, op de jazz georiënteerde Irakere als ijzers in het vuur, terwijl Paquito D'Rivera en Arturo Sandoval de grote solisten zijn, die overal volle zalen trekken met hun eigentijdse versie van de Cubop. Al deze musici bewijzen bij voortdurend, dat de Afro-Cubaanse muziek nog springlevend is en ook in de toekomst een belangrijke rol zal blijven spelen. Voor die lezers van EGO, die na dit verhaal erg nieuwsgierig zijn geworden, heb ik nog een aardige tip. Op het komende North Sea Festival zijn zowel aartsvader Mario Bauza als supergroep Irakere te zien en te horen!

Theo Carree

Van boven naar beneden:
Paquito D'Rivera,
Chucho Valdés en

Aanbevolen CD's:

Paquito D'Rivera: *Manhattan Burn*, Columbia CK 40583
 Arturo Sandoval: *Flight To Freedom*, GRP 96342
 D'Rivera/Sandoval: *Reunion*, Messidor 15805 2
 Mario Bauza: *Tanga* Messidor 15819 2
 Tito Puente: *Out Of This World*, Concord Picante CCD 4448
 Machito: *Machito And His Salsa Band*, Timeless CDSJP 183

ARUBAANSE MILITIE VERWACHT DUIDELIJKHEID

In het februari-nummer van 1990 besteedden we uitvoerig aandacht aan de positie van de Arubaanse Militie. De teneur van dat artikel was dat de kaderleden bij de Arumil bepaald niet gelukkig waren over hun situatie: *'Wat gaat er gebeuren na 1996 als Aruba onafhankelijk wordt. Blijven de Nederlandse mariniers op Aruba? En hoe gaat het verder met de dienstplicht'?*

Benieuwd naar de ontwikkelingen in de afgelopen paar jaar sprak raadsvrouw Klazien van Brandwijk Wiltjer met Louis N. Richardson en John N. Hassell (kaderleden van de Arumil) en Anselmo S. Pontilius (voorzitter van de F.T.A.-Federacion di Trahadornan di Aruba – de vakcentrale waarbij de kaderleden van de Arumil zijn aangesloten).

John, om het geheugen op te frissen, wil je even uitleggen wat we ons bij de Arumil voor moeten stellen?

In 1963 heeft Nederland met de Antillen afgesproken dat er in het kader van de dienstplicht tweehonderd Antillianen per jaar voor hun eerste oefening zouden worden opgeroepen. Zeventig daarvan moeten op Aruba worden opgeleid. De dienstplicht op Aruba is twaalf maanden. Bij de Arumil zijn er zo'n vijftien Arubaanse kaderleden. Wij hebben de status van vrijwillig nadienende. In eerste instantie hebben de kaderleden een tweejarig kontrakt. En als je goed funktioneert wordt dat stilzwijgend verlengd.

Dus jullie zijn al vanaf 1963 nadienend?

John: Nee, dat is pas vanaf 1969 tot stand gekomen. Op Curaçao waren er toen problemen, een grote staking die uit de hand is gelopen. De Nederlandse mariniers moesten toen de politie steunen om tegen de opstandelingen op te kunnen treden. De

Nederlandse regering heeft toen gezegd dat ze dat in voorkomende situaties niet meer zou toestaan. De Antilliaanse regering, toen nog inklusief Aruba, moest een eigen bewapeningsgarde op gaan richten. Daarop vooruitlopend heeft de Nederlandse regering besloten om mensen op te gaan leiden die als kader bij deze garde zouden kunnen dienen. Vanaf dat moment kregen de kaderleden iedere twee jaar een kontrakt aangeboden. Om van die onzekerheid af te komen heeft men een jaar of acht geleden besloten de kontrakten stilzwijgend te verlengen, als er tenminste geen problemen waren.

En dat is nu nog zo, met dit verschil dat we nog steeds niet weten wat er na 1996 met ons gaat gebeuren.

■ Taken

Voordat we daar op doorgaan, Louis welke taken heeft de Arumil?

Wij zijn een bewakingsdetachement, dus

we zorgen voor de beveiliging en bewaking van de gouverneur, hoogwaardigheidsbekleders uit bijvoorbeeld Nederland en Venezuela. Ook verzorgen we het ceremonieel bij de dodenherdenking en bij hoog bezoek. Dan hebben we een aantal objecten die we moeten bewaken. Hier op Aruba verzorgen we de EVO van onze mariniers en daarnaast draaien we mee met oefeningen van de Nederlanders. Soms met een eigen groep, soms ingedeeld bij de Nederlanders.

Is er erg veel verschil tussen dat wat de Arumil en het Korps doen?

Louis: Ten dele natuurlijk wel. Wij zijn specifiek voor beveiliging en bewaking van objecten en personen op Aruba. De Nederlanders hebben een veel bredere, uitgebreidere taak. Kijk je echter naar dat wat wij als kaderleden doen, dan zijn er qua werkomstandigheden heel veel overeenkomsten. We werken evenveel uren, draaien op een oefening op dezelfde wijze, lopen wacht en noem maar op.

■ Belangenvereniging

Toen ik in 1989 met een aantal mensen van de Arumil sprak waren jullie erg teleurgesteld over de onduidelijkheid van jullie positie. Iemand zei toen: "Trouwens, we vragen ons wel eens af of het iemand, welke Nederlander dan ook, iets kan schelen wat er na 1996 met Aruba, met de Arumil gebeurt." Hoe is nu de stand van zaken?

John: We hebben nu het heft in eigen handen genomen. In de Nederlanders, althans die mensen die onze belangen zouden moeten vertegenwoordigen, hebben we niet zoveel vertrouwen meer als eerst. Een aantal onder ons hebben hun lidmaatschap bij een Nederlandse belangenvereniging opgezegd of zijn van bond veranderd. Verder hebben we ons kollektief ingeschreven bij de F.T.A. Dat is een soort vakcentrale op het eiland, waar tal van beroepsgroepen lid van zijn.

Omdat we het idee hadden dat we van het kastje naar de muur werden gestuurd door alles en iedereen, van de politiek, naar de marine-leiding, naar de vakbond, naar het georganiseerd overleg, naar de Nederlandse regering en naar de Arubaanse regering, hebben we gezegd: hier stoppen we mee. Wij gaan nu zelf ons plan trekken.

Louis: Toen we ons bij de F.T.A. hadden aangesloten zijn we eerst eens op een rij gaan zetten wat er tot nu allemaal rond ons is gebeurd. Daarna hebben we uitgezocht wie, op welk niveau nu verantwoordelijk is voor de Arumil. Op grond daarvan zijn we

FOTO'S AVDKM

aktie gaan ondernemen. Zo hebben we in december 1991 brieven gestuurd aan de Nederlandse politieke partijen en aandacht gevraagd voor onze situatie. Daarop heeft alleen het CDA gereageerd, in de zin dat ze de brief ontvangen hadden. Telefonisch hebben we nu (april 1992) van de PvdA en het CDA vernomen dat er met de adressering wat mis is gegaan, maar dat ze binnen een week of vijf zullen reageren. Wij zijn benieuwd, dat snap je.

■ Gelijke rechten

Meneer Pontilius, de kaderleden van de Arumil hebben zich nu aangesloten bij de FTA. Wat kan de FTA nu meer voor ze doen dan de Nederlandse belangenverenigingen?

Ik denk dat het van belang is dat de mensen van de Arumil zich bij ons hebben aangesloten. Wij, als FTA hebben directe lijnen met de regering op Aruba. Wij hebben contacten met de pers, kunnen in contact treden met de Nederlandse regering. En wij zijn een organisatie waar de belangen van de relatief kleine groep, die de Arumil toch zeker in een Nederlandse belangenvereniging is, beter tot hun recht kunnen komen. Wij hoeven geen rekening te houden met alle andere categorieën die er binnen een belangenvereniging of vakbond voor militairen zijn. Wij hebben alleen maar rekening te houden met het belang van onze leden. En die belangen zijn eenduidig. Ik kan, als voorzitter van de FTA, ook wat gemakkelijker zeggen dat er sprake is van rechtsongelijkheid tussen de Nederlandse en Arubaanse militairen. Natuurlijk moet ik dat dan aantonen, maar ik hoef geen rekening te houden met de belangen van 'mijn' Nederlandse leden.

Wat levert dat in de praktijk op?

Ik zal een paar dingen noemen. Door onze interventie is de deur naar het Kabinet van de Gouverneur weer open. Zo hebben we op 8 april jl. een gesprek gehad met de directeur van het Kabinet. In dat gesprek hebben we hem uitgelegd dat de Arumilliers zich misbruikt voelen. Dat zij de beste jaren van hun leven geven aan de krijgsmacht, en daarna zo, althans voor hun gevoel aan de kant worden gezet. Dat ze het zat zijn steeds maar weer te moeten constateren dat bijvoorbeeld de extra beslaglegging in verband met wachtlopen en oefeningen soms tien keer zo laag zijn dan die welke aan Nederlandse dienstplichtigen wordt uitgekeerd. Naast de verschillen in de basis-salarisering roept dat veel wrovel

op. Daarnaast hebben we hem gezegd dat er nu eindelijk eens duidelijkheid moet komen over wie nu verantwoordelijkheid heeft voor wat. Het kan toch immers niet dat de Arubaanse regering naar Nederland wijst en omgekeerd. Mensen, mijn leden, worden daarvan de dupe.

Ik heb de indruk dat duidelijk is overgekomen dat wij vinden dat het zo niet verder kan.

De reactie van de directeur van het Kabinet van de Gouverneur was van dien aard dat ik op korte termijn verwacht, dat de Gouverneur het zal gaan bespreken met de minister-president van Aruba en in een latere fase met de minister van Defensie van Nederland.

Op zich was het sowieso verheugend te vernemen dat er in Nederland inmiddels een ambtelijke werkgroep is ingesteld, met de opdracht te gaan bekijken op welke punten de rechtspositie van de 'Arumilliers' en de 'Antmilliers' in negatieve zin afwijkt van die van de uitgezonden Nederlandse militairen en waar verbeteringen mogelijk zijn. Als het goed is, is het rapport van die werkgroep in juni 1992 ter beschikking van de Minister van Defensie. In het najaar zal er dan toch wat meer duidelijkheid

moeten zijn en zal de Arubaanse regering wat met de aanbevelingen moeten doen.

■ Dienstplichtigen

Deze zaken zijn met name voor de vrijwillig na-dienenden van belang. Is er binnen de FTA ook ruimte voor dienstplichtigen?

Op dit moment zijn er geen dienstplichtigen lid bij de FTA, maar ik kan mij voorstellen dat dienstplichtigen toch lid worden. Immers ook aan hun positie is het nodige te verbeteren. Stelt u zich de jongen die net een goede baan in een van de hotels heeft maar eens voor. Een goed salaris, mogelijkheden voor de toekomst en hup, dan moet je in militaire dienst voor een footje. Je plannen worden voor een jaar doorkruist en, zeker voor degenen die plannen hebben om te trouwen, is de wedde bepaald niet toereikend.

Ik schud dit nu zo even uit mijn mouw, maar het is zeker mogelijk dat dienstplichtigen zich aansluiten bij de FTA. Over het hoe en wat we ze te bieden hebben moet nog verder worden doorgedacht.

Trouwens, ik stel me zo voor dat de zaken die we voor onze huidige leden regelen ook uit zullen

stralen op de dienstplichtigen. In ieder geval op diegenen die toch wat langer in de krijgsmacht willen blijven.

■ Duidelijkheid

Hoe kijken jullie tegen de toekomst aan?

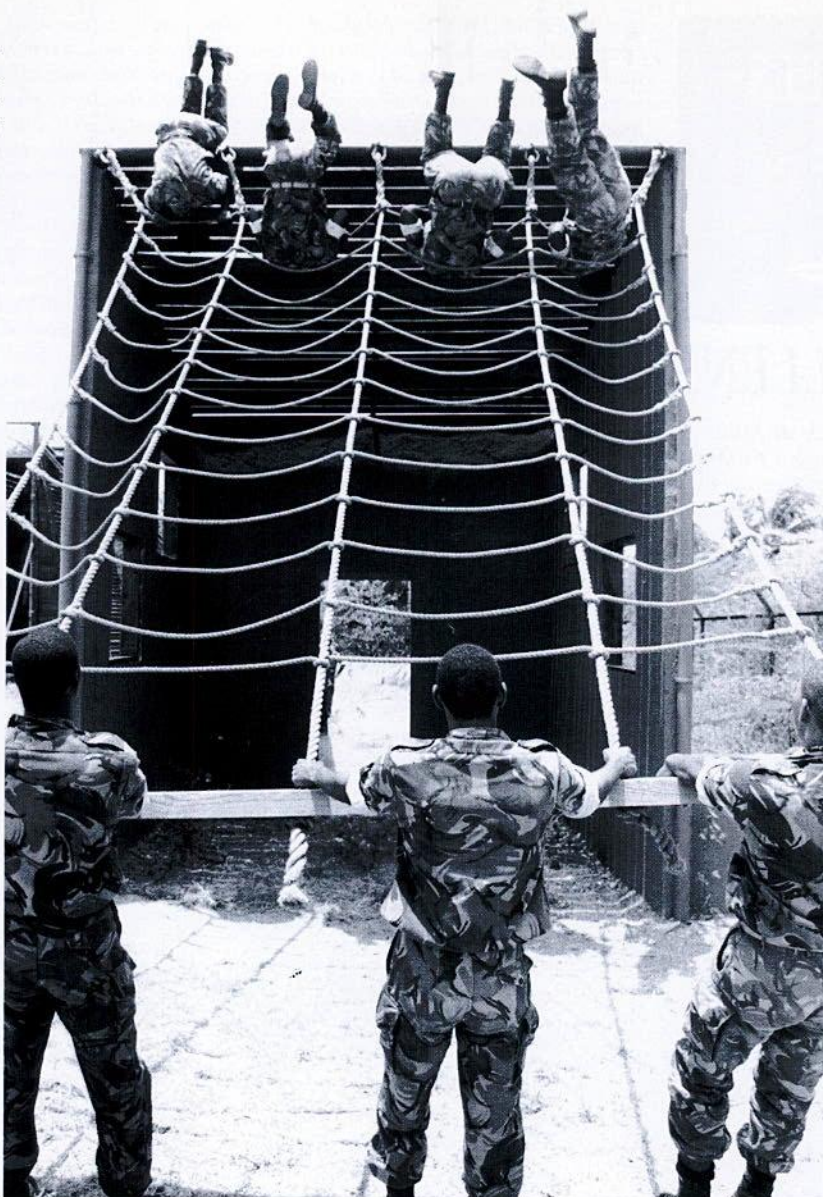
Louis: ik blijf wat sceptisch. Ik ben benieuwd naar de uitkomsten van de ambtelijke werkgroep.

John: voor mij is het van belang dat we zelf nu aan de slag zijn gegaan. Ik verwacht dat de politieke partijen in Nederland echt zullen reageren en dat hun visie helpt onze positie te verduidelijken en te verbeteren.

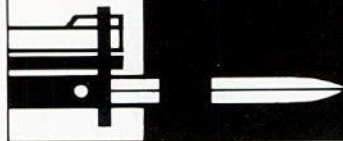
Pontilius: Ik verwacht toch dat de Arubaanse regering en de Minister van Defensie op redelijk korte termijn duidelijkheid verschaffen. Zo niet, dan staan wij weer op de stoep, net zo lang tot er duidelijkheid is. Ondertussen blijven we de zaken natuurlijk met argusogen volgen.

Heren, bedankt voor dit gesprek.

Klazien van Brandwijk Wiltjer

PRIKKELS

GERUSTSTELLEN

Een aanvaardbaar risico, stelde de Minister van Defensie. Met deze woorden probeerde hij de militairen en het thuisfront gerust te stellen. Men ging tenslotte niet voor een oefening naar Joegoslavië of wat daar nog van over is. De elkaar aldaar bestrijdende partijen lieten zelfs de rode kruis transporten niet met rust, waarom zou het dan voor de blauwhelmen een aanvaard risico zijn. Onze militairen werden dan ook naar een veiliger plek gebracht.

Het vooraf geruststellen op komende ontwikkelingen, begon al in onze jeugd. Zoals bij het bezoek aan de tandarts. Van te voren werd gezegd dat je niet bang hoeft te

zijn, het stelde niet zo veel voor. Dat was opzich al verdacht, waardoor je wantrouwen groeide. Een man in een enge witte jas begon eerst met een vernijng haakje tussen je kiezen en tanden te peuteren. Daarna het onheilspellend geluid van een boor in je mond. Het was maar een klein gaatje, zei de witte beul. Na al die martelingen voelde je je dan ook flink belazerd door de voorlichting vooraf.

Aan het eind van de dertiger jaren, toen Hitler-Duitsland al een forste gebiedsuitbreiding had gerealiseerd, stelde minister Colijn ons gerust. Voor de radio sprak hij de geveugelde woorden dat we rustig konden gaan slapen, omdat er vooralsnog niets aan de hand was. Enige dagen later stond Rotterdam in brand. De Rotterdammers waren rustig gaan slapen, het merendeel twijfelde niet aan de woorden van een staatsman.

Daarna moesten we naar ons Nederlands-Indië. De inlandse bevolking zat met smart op ons te wachten, werd gesteld. De Jappen waren verslagen, zodat we ons konden inzetten de samenleving aldaar op te bouwen. Wel waren er enige Javanen die beïnvloed door de Jappen naar onafhankelijkheid streefden. Dat plooipte moesten we even glad strijden, want de bevolking stond

achter ons, was de voorlichting. Het was dan ook geen oorlog die we daar gingen voeren, maar het waren politionele acties, zoals de regering stelde. Menig militair voelde zich dan ook belazerd bij aankomst in de tropen, toen hij ontdekte niet als bevrijder te worden ontvangen zoals hem vooraf was verteld bij het inschepen.

Zojuist is in de NAVO-raad besloten dat eventueel buiten het verdragsgebied kan worden opgetreden. Het eerste dat minister Ter Beek voor de camera weer zei was dat het wel een aanvaardbaar risico moest zijn. De tweede kamer zal ook dat beleid in overgrote meerderheid steunen. Tot zover geen aanmerkingen op het functioneren van de parlementaire democratie. Maar de ministers en de geachte afgevaardigden kunnen bij hun beslissing deze geruststellende woorden beter achterwege laten. De enige strijd die hun bezig houdt is die van de komende verkiezingen. Dat is een strijd met een aanvaardbaar risico. Inmiddels heeft een militair het nodige wantrouwen opgebouwd ten aanzien van woorden uit de politiek die tot doel hebben hem of haar gerust te stellen.

Cor Out

Jamaïca

De achtergrond waartegen Olive Senior de verhalen in de bundel 'Zomerweerlicht' situeert, wordt gevormd door het platteland van het eiland Jamaica (Caraïbisch gebied).

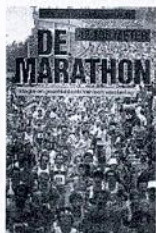
Uit alle verhalen blijkt overduidelijk dat Senior een scherpe kijk heeft op mensen en met name de omstandigheden waaronder ze leven en tegelijkertijd toch ook nog proberen iets van hun bestaan te maken. Heel beeldend worden de hoofdpersonen neergezet. Een kleine greep. De oude Ma Bell die op een gegeven moment bezoek krijgt van haar voortvluchtige kleinzoon Jacko en die zijn reputatie (een dief, messentrekker, verkrachter, huurmoordenaar, enz.) alle eer aan doet bij zijn pogingen zijn grootmoeder haar laatste centen afhandig te maken. Notabene opgespaard geld voor haar begrafenis. De protserige Ascot, die niet eerder rust alvorens hij in een grote witte auto zijn dorpsgenoten de ogen uit kan steken. De kleine Laura (bang voor de steeds veranderende wolken) die, na jaren, eindelijk haar vader ontmoet en de grootste afknapper in haar nog prille leven moet incasseren (wordt door haar vader 'een klein misbaksel' genoemd). Via dit soort verhalen, over het kleine leed van gewone mensen, weet Olive Senior een uitstekend beeld te schetsen van het platteland van Jamaica.

Olive Senior: *Zomerweerlicht*. Ambo. Baarn 1992. 161 blz. f 25,-. (WH)

Atletiek

Van de hand van de bekende sportjournalist (en EGO-medewerker) Hans van Wissen verscheen onlangs een heerlijk boek over het meest tot de verbeelding sprekende onderdeel van de atletiek, de marathon. In '42.195 meter: De Marathon' doet Van Wissen, met behulp van de Duitse marathon-kenner Volker Kluge, de ondertitel van het boek ('Magie en geschiedenis

van een verslaving') alle eer aan. Want die magie en de geschiedenis van de marathon komen in dit boek ruimschoots aan bod: Van de eerste, door een oorlogskoerier, gelopen, marathon (490 jaar voor het begin van onze

jaartelling) tot de wereldrekordtijd van de Ethiopier Densimo (Rotterdam, 1988, 2.06.50). Er heeft zich tussen beide prestaties heel wat afgespeeld, prachtige en afschuwelijke dingen. De helden zowel als de slachtoffers van deze gebeurtenissen worden door Van Wissen in korte - rijklijk geïllustreerde - hoofdstukken tonen gelevoerd. Een vlot geschreven boek waar iedere recht-gearde atletiek-liefhebber van zal smullen. Hans van Wissen en Volker Kluge: 42.195 meter: De Marathon. BZZToH, Den Haag 1992. 127 blz. geïll. f 24,50. (WH)

Uitzichtloosheid

'Hij heeft ingevallen wangen, een terugwijkende baardloze kin, een scheve mond, uitspringende jukbeenderen, bolle ogen in benige kassen, smalle wenkbrauwen, een hoofd met de vorm van een omgekeerde peer, bruin sluijk haar over een brede schedel... Daaronder bevindt zich een schriel lichaam tussen twee wielen en twee armlenningen, waarop dunne lange vingers liggen. Zijn hoge orthopedische schoenen staan op de metalen rolstoelsteunen. Om zijn benen flodderd een beige broek en om zijn bovenlijf een blauwgrijze wollen trui. Zijn borstkas steekt scheef naar voren.'

Zo beschrijft Cornel Flinters, een aan spierdystrofie (progressieve spierziekte) lijdende jongeman, zichzelf wanneer hij zijn eigen beeltenis in het vensterglas van zijn kamertje aanschouwt. Deze Cornel is de hoofdpersoon in de autobiografische debuutroman van Cees van Roosmalen, *Met blote knieën aan de zee-rand*. Achtentwintig jaar oud is Cornel. Voor de meeste mensen een leeftijd waarop men het le-

ven nog voor zich heeft liggen. Voor Cornel ligt dat omgekeerd. Hij heeft de langste tijd gehad, hij is al 'ouder dan men volgens zijn diagnose mocht verwachten'. Hij ziet de dood steeds dichterbij komen. Op indringende wijze beschrijft Van Roosmalen de stapsgewijze achteruitgang ('Ooit werd het schuifelen terwijl ik me vasthield aan tafelrand, stoeleuning of muren, te link. (...) Een rolstoel werd noodzakelijk'). In toenemende mate gaat zijn bestaan zich afspelen binnen de vier muren van zijn aangepaste kamertje. Steeds sterker wordt zijn afhankelijkheid van derden (moeder, verpleegster). Zelden is hij meer alleen, eenzamer des te meer. Naarmate hij minder kan (voor het eerst in bed plassen: 'een vernederende, nauwelijks te accepteren nederlaag') gaat hij meer fantaseren over een actief, zonnig leven en over een meisje, Ilse. Uiteindelijk lijkt deze Ilse tot leven te komen in de gedaante van de nieuwe wijkverpleegster Lucie. Deze aangrijpende roman geeft een haarscherpe beschrijving van de dagelijkse werkelijkheid van een zwaarhandicapte. Cees van Roosmalen: *Met blote knieën aan de zee-rand*. De Geus, Breda 1992. 172 blz. f 25,-. (WH)

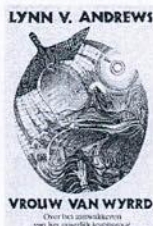
Moerasvrouw

In de vorige boekenrubriek was geen ruimte meer voor de Globepocket 'Faith en het verhaal van de Moerasvrouw' van Charles Johnson. Nu dus. De schrijver, vorig jaar op tv bij Adriaan van Dis, werd pas wereldwijd bekend toen hij in 1990 de National Book Award kreeg voor zijn roman *Middle Passage*, Ned. vert. *Slavenroute*. Slechts twee maal eerder ontving een zwarte Amerikaanse auteur deze prestigieuze prijs: Ralph Emerson (*Invisible man*, 1952) en Alice Walker (*The color purple*, 1982). Maar al in 1978 bracht In de Knipscheer de vertaling (door Marijke Emeis) uit van *Faith and the Good Thing*, de debuutroman uit 1974 van Charles Johnson (1948). Gelukkig is er nu deze goedkope herdruk, want het gaat hier om een prachtige roman, parelend verteld ('*Luister, jongens en meisjes*') als een duivels spookverhaal. Faith Cross begint op haar 18e verjaardag, ter uitvoering van de laatste wil van haar zojuist gestorven moeder, een zoektocht naar Het Goed in het

een 'mythisch monster' dat in het veen van Georgia woont. Het wordt een avontuurlijke ontdekkingsreis door een leven vol sex, geweld, leed, schoonheid en waarheid, die haar uiteindelijk weer bij de Moerasvrouw terugbrengt. Liever dan de trieste belevenissen van Faith hier samen te vatten, citeer ik enkele voorbeelden van Johnsons beeldende en humorrijke taalgebruik. 'Men zei dat het zo donker was dat de regendruppels bij de mensen op de deur klopten en om een kaars smeekten zodat ze konden zien hoe ze bij de grond moesten komen.' '...(hij) torende zo hoog boven haar uit, dat hij tegelijkertijd in de hemel zijn haar kon laten knippen en in de hel zijn schoenen poetsen.' Faith komt in een hotel '...waar het zo klein was dat de kakkerlakken in rijen van één door de gang moesten lopen.' '...hij was zo zwart dat Elsie, zijn vrouw, hem een laken over zijn hoofd moest gooien anders kon de zon niet opkomen.' 'Kind toch', zei ze, 'je ziet eruit alsof je aan een stokkengevecht hebt meegedaan en jij de enige zonder stok was!' Een mythische roman in de vorm van een volksverhaal. Om van te smullen! Charles Johnson: *Faith en het verhaal van de Moerasvrouw*. Globepocket, In de Knipscheer, Amsterdam 1992. 252 blz. f 15,-. (FS)

Macht en magie

'De eerste les van macht is dat wij alleen zijn. De laatste les van macht is dat wij allen één zijn' Dit leert Lynn V. Andrews van de Grootmoeder op het eind van 'Vrouw van Wyrrd' (ondertitel 'Over het aanwakkeren van het innerlijk levensvuur'), al weer haar zevende roman over oeroude magie en spirituele levenslessen. Eerder vertelt deze magische Grootmoeder:

'Lang geleden werden wij de machthouders van Wyrrd genoemd, en wij geloofden in, en ondervonden, de macht van alle leven. Wij eerden de eerste plaats van de vrouw. Wij geloofden dat het mogelijk is om met de Vogelvolken en met de viervoeters te spreken. Wij geloofden dat er geest is in alle dingen; als je maar zorgvuldig luisterde kon je met de stenen spreken, en wij hadden een groot aantal wijze dingen te zeggen.' Deze keer krijgt Lynn haar wijze

leven. Ze wordt daarbij op weg geholpen door de Moerasvrouw,

levenslessen toegediend tijdens haar dromen in de door haar leermeesteressen Agnes Fluitende Wapiti en Robijn Opperhoofden Genoeg gebouwde Droomhut (In het Cree-reservaat in Manitoba, Canada), waarin ze terugkeert naar een eerder leven in het oude Engeland van de Kelten. Het gaat in deze boeken telkens om inzicht verwerven in de eenheid van mens en kosmos, verleden en toekomst, en om te ontwaken uit de droom die dit leven is: 'We zijn hier gekomen om verlicht te worden, maar dat is nu juist waar we het meest bang voor zijn.' Hoe de angsten te overwinnen die deel uitmaken van dit innerlijk groeiproces wordt weer even boeiend beschreven als in *Windpaardvrouw* (dat in Nepal speelde), *Kristalvrouw* (bij de Aboriginals in Australië), *Sterrevrouw*, *Jaguarvrouw* (Mexico), *De vlucht van de zevende maan* en (het eerste) *Medicijnvrouw* (Canada). Geestelijke avonturenromans die nog spannend zijn ook. Lynn V. Andrews: *Vrouw van Wyrnd. Servire, Cothen 1992. 216 blz. f 32,50. (FS)*

Tantra 1

Er valt de laatste jaren (weer) een herleefde belangstelling voor de tantrische levensvisie, die al meer dan 35 eeuwen oud is, waar te nemen. Vorig jaar verschenen er zelfs een aantal boeken tegelijkertijd over, waarvan ik er hier twee bespreek. Eerst het - door Ankh-Hermes mooi uitgegeven - erudiete standaardwerk van André van Lysebeth: *'Tantra, een andere visie op leven en seks'*, uit het Frans vertaald door Karel Lortieje. Wat is tantrisme eigenlijk? Wie bij tantra denkt aan een 'standjesboek' als de Kama Sutra zit er naast, want tantra is geen ero-

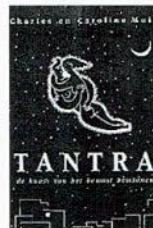
tiëk. Trouwens, volgens Van Lysebeth, ook geen godsdienst, al mikt ze wel op het 'vergodelijken' van de partners en hun seksualiteit. 'Ook al sluit tantra welovervogen seksuele energie in, toch houden heel wat oefeningen geen enkel verband met erotiek. In werkelijkheid is tantra vooral de verzuivering van het bewustzijnsveld, de bewustwording van de kosmische aspecten van het leven.' Dit citaat komt uit het slot van het eerste en langste deel (van de zeven) dat gaat over 'De tantri-

sche visie' en waarin o.a. zaken aan de orde komen als: wereldse en sacrale tijd; mijn lichaam, dat onbekende heelt; de dood is het leven!; de vrouw, haar cultus en haar mysterie. En bij dat al voert Lysebeth ons in zijn meeslepende en humoristische verteltrant van Boeddha naar Niels Bohr, van Giordano Bruno naar Fritjof Capra, van Aristoteles naar Le Bon, van de Pygmeënen naar de Hopi-Indianen, van de joodse kabbala naar de Indiase goden. Moeilijk? Nee, zó niet! In deel 2, 'De andere kijk op vrijen', lezen we over o.a.: vrijen en spiritualiteit; onze dubbele seksualiteit; de vrouw, erotische kampioene en over mantra's (oerklank en ademhaling) en yantra's (de punt, het grondvierkant, de cirkel en de lotus). Deel 3, 'Mythen en symbolen', gaat over de Indiase god Shiva en de godin Shakti, over de lingam en de yoni, die voor veel meer symbool staan dan alleen het mannelijk en vrouwelijk geslachtsorgaan, over het Linker Pad en de mythe van de androgyn. Het vierde deel behandelt de Maithuna-rituelen, houdingen om tot vereniging te komen en de misverstanden over tantra en vrije seks en orgieën. Deel 5, 'De seksuele beheersing', gaat over erectie, zaaduitstorting en orgasme van de man, waarbij tevens grondig wordt afgerekend met het wijdverbreide misverstand dat die twee laatstgenoemde hetzelfde zouden zijn. Tantra weet '...al duizenden jaren dat het juist de zaaduitstorting is die de man afhoudt van het ware orgasme, van de seksuele ervaring die leidt tot hogere, kosmische bewustzijnsniveaus. De zaaduitstorting houdt die ervaring juist tegen, voor hem evenals trouwens voor haar. Laten we het heel duidelijk zeggen: als negentig procent van de vrouwen geen orgasme ervaren, komt dat doordat vijftientig procent van de mannen voortijdige zaaduitstorters zijn!' Volgt een uitvoerig hoofdstuk, heren, hoe e.e.a. onder controle te krijgen. Idem voor de dames hoe de yoni-spijeren te versterken en tot vaginale beheersing en verfijning te geraken. Deel 6 handelt over tantra in de Westerse wereld en deel 7 bevat drie aanhangsels: een panoramisch overzicht van de tantrische filosofie, een bibliografie (ca. 300 titels!) en een woordenlijst met 9 pagina's technische en Sanskriet-termen. Een wijs, optimistisch en fraai geïllustreerd boek, dat de lezer(es) enorm kan verrijken, waarbij ik meer het nachtkastje dan de boekenkast op het oog heb. André van Lysebeth: *Tantra, een andere visie op leven en seks. Ankh-Hermes, Deventer 1991. 421 blz. geïll. geb. f 65,-. (FS)*

Tantra 2

In 'Tantra, de kunst van het bewust beminnen' beperken de auteurs Charles en Caroline Muir

zich tot het seksuele aspect van het tantrisme. Uitgaande van de Shiva-Shakti-Eenheid wordt langs de weg van op elkaar afstemmen van de zeven hoofdchakra's (energieknooppunten in het menselijk lichaam) door het liefdespaar gepoogd tot (grotere) spirituele verbondenheid te komen. Hulpmiddelen als yoga-ademhalingstechnieken, mantra's, yantra's en meditatie-oefeningen dienen om tantrische harmonie te bereiken. In een hoofdstukje over tantrische communicatie wordt een driestappen-methode ontwikkeld

om uit de veel voorkomende disharmonie van 'rationele man versus emotionele vrouw' te geraken. In het tweede deel, 'Seksueel genot: het extatische bereiken in de liefde', volgen uiteenzettingen over: de twee genotspelen van een vrouw (clitoris en G-plek), diverse methoden voor ejaculatie-controle van de man, houdingen en standen voor de liefdesdans, het eren van de lingam en de yoni en een aantal exotische seksuele technieken. Het boek besluit met veertien geheugensteuntjes voor de praktijk en een korte bibliografie. De auteurs - die tantra- en yogacursussen geven op Hawaï - hebben een eenvoudige, praktische handleiding voor het liefdesspel geschreven, niet meer, niet minder.

Charles en Caroline Muir: *Tantra, de kunst van het bewust beminnen. Servire, Cothen 1992. 176 blz. geïll. geb. f 29,50. (FS)*

AO: Jezus en Columbus

Eind mei kwamen in de AO-reeks - al tientallen jaren wekelijks verschijnende, geïllustreerde boekjes van zo'n twintig pagina's over diverse Actuele Onderwerpen - weer een paar interessante nummers uit: over Las Casas en Columbus en over Jezus Christus. Het originele dagboek dat Admiraal Don Cristobal Colon van zijn eerste ontdekkingsreis in 1492/93 bijhield voor zijn ko-

ninklijke Spaanse opdrachtgevers ging in de 16e eeuw verlo-

ren. Maar de eveneens zoekgeraakte samenvatting die Fra Bartolomé de las Casas er tussen 1530 en 1540 van maakte, werd 250 jaar later teruggevonden en uitgegeven. Las Casas was aanvankelijk soldaat - in 1492 was hij 18 jaar - die in 1513 de bloedige verovering van Cuba meemaakte. Hij werd priester-kolonist, doch deed al spoedig afstand van zijn grond en slaven en begon te pleiten voor een menswaardiger behandeling van de Indianen. Ondanks enorme tegenwerking hield hij dit vol, ook als bisschop van Guatemala en de laatste 20 jaar van zijn leven (hij werd 92) na terugkeer in Spanje. Las Casas' samenvatting van het dagboek van Columbus - dat vorig jaar in Nederlandse vertaling verscheen bij SUN in Nijmegen - volgt diens twee hoofdthema's naast de vaaraanwijzingen: de natuur en de Indianen. Hans Werner maakte er een boeiend boekje over: *Las Casas en het dagboek van Columbus* (AO nr. 2418). Een week later verscheen een al even fascinerende AO over Jezus Christus, dat niet gaat over het Christelijk geloof, maar over de talloze, veelal tegenstrijdige, theorieën die er in de loop der tijden over de 'historische Jezus' zijn ontwikkeld. Eigenlijk lijkt slechts één ding vast te staan: Jezus heeft werkelijk bestaan.

Maar verder bestaat over bijna alles verschil van mening, zoals: geboortedatum en -plaats, het ouderschap, broers en zusters, de jeugdjaren, het uiterlijk, de relatie(s) met Maria Magdalena en/of de apostelen, de gang van zaken rond het proces en de rol van Pilatus en de joodse raad, de dood (oorzaak) en de 'opstanding', het verblijf in Egypte, bij de Essenen en later in Kashmir waar Jezus als 107-jarige zou zijn gestorven en begraven. Of toch als 80-jarige in Massada? Er blijven meer vragen dan antwoorden, maar Theo Kroon heeft die laatste in AO nr. 2419 heel nuchter en gedocumenteerd op een rijtje gezet. AO's zijn te bestellen door f 3,50 (incl. porto) te gireren op nr. 287934 van Stichting IVIO/AO te Lelystad o.v.v. het gewenste nummer. Een abonnement kost f 84,- p.j. of f 46,- per half jaar, een proefabonnement voor 3 mnd f 21,-. (FS)

Klassieke roman

Toen in 1990 van de Zuidduitse auteur W.G. Sebald (Wertach, 1944; sinds 1970 hoogleraar aan de Universiteit van Norwich

in Engeland) 'Schwindel. Gefühle.' verscheen, was er aan loftuitingen geen gebrek: 'een boek van werkelijk verrassende schoonheid', 'een van de mooiste en tegelijkertijd schokkende boeken van de laatste jaren', 'meesterlijk gesuggereerde angst-toestanden', 'hoog-karaats proza', 'reis naar de bodem van de existentiële droefenis...'. Dit najaar verscheen bij Van Gennep de Nederlandse vertaling (door Jos Valkengoed) onder de schitterende titel 'Melancholische dwaalwegen'.

W.G. Sebald
Melancholische dwaalwegen

Het boek, dat uit vier delen bestaat, begint met een korte monografie over de tocht van Henri Beyle, alias Stendhal, die als 17-jarige in mei 1800 met Napoleons leger over de Alpen trok. Dit deel is verlucht met o.a. schetsjes uit Stendhals 'Het leven van Henry Brulard'. Het tweede, autobiografische, deel doet verslag van een reis naar Wenen, Venetië en Verona in de herfst van 1980 (herhaald in '87) en is met nogal 'komische bewijsstukken' geïllustreerd. In het derde, weer kort monografische, deel vertrekt Dr. K., alias Kafka, op 6 september 1913 uit Praag om via voornoemde steden naar het Gardameer te reizen (waar Stendhal in september 1813 verbleef) voor een kuur van drie weken in een watergeneeskundig sanatorium. Hier opnieuw kostelijke illustraties, alsook een mooi betoog van Dr. K.'s tafelgenoot, een oude generaal die Stendhal meer begrip toedacht van de kleinigheden die alles in het leven - ook de grote veldslagen - bepalen dan alle generale staven bij elkaar. In het laatste deel keert Sebald

een maand terug naar zijn geboortedorp Wertach, waar hij sinds zijn jeugd niet meer was geweest. Door Sebalds scherpe waarnemingsgave en gevoelige herinneringsvermogen kan de (melancholische) lezer diens mismoedige, maar niet zonder humor weergegeven, excursies goed navoelen. Het boek eindigt met Sebalds apocalyptische herbeleving in een droom van de grote brand van Londen, waarover hij net in het dagboek van Samuel Pepys (uit 1913!) heeft gelezen. De laatste woorden luiden: 'En daags erna een stille as-regen - westwaarts, tot voorbij Windsor Park. - 2013 - Einde'. Wat heeft Sebald met 13?

'Melancholische dwaalwegen': niet makkelijk maar machtig mooi!
W.G. Sebald: Melancholische dwaalwegen. Van Gennep, Amsterdam 1992. 204 blz. geïll. f 34,50. (FS)

Aboriginal roman

'Afen toe zie ik in mijn dromen de bomen van het ene gebied naar het andere vluchten. Ze lopen veel langzamer dan mensen en houden vaak elkaars hand vast. Achter hen doemt met grote snelheid een groep bulldozers op; ze vermorzelen de stammen en vegen de ineengestregelde

takken in grote stapels bijeen om ze in brand te steken. Djumala verschijnt in mijn dromen en vertelt me over een papierbast-boom bij een waterpoel die, duizelig geworden van het zonlicht, omviel om haar te waarschuwen dat de dingojagers daar waren geweest en het water hadden vergiftigd. Ik denk niet dat ze het de boom kwalijk neemt, maar misschien probeert ze me duidelijk te ma-

ken dat ik bij die waterpoel van daan moet blijven. Zij inspireerde me tot het schrijven van 'Walg'.

Zo eindigt B. Wongar (Joegoslavië, 1932) zijn voorwoord bij 'Walg. Roman over Australië'. Het verhaal wordt verteld door Djumala, een meisje van de Galwanstam, dat wordt vrijgelaten uit het 'Instituut voor Menselijke Ontwikkeling' van Dr. Cross. Haar vrijlating uit het 'instituut' - waar met gevangen aboriginals wordt 'gefokt' om uitsterven te voorkomen - geschiedt waarschijnlijk in de hoop door haar ook de ontsnapte Ure weer te kunnen pakken die zij, samen met haar dingohond Muru, volgt op zijn honderden kilometers lange tocht door de bush naar hun stamland Galwan. In 'Walg' (aboriginal woord voor baarmoeder) weet Wongar, via de belevenissen, jeugdherinneringen, dromen en nachtmerries van de zwangere Djumala tijdens deze barre reis, een ongehoofde hoeveelheid kennis van de inheemse tradities, de orale poëzie en het leven in en met de woeste natuur aan de lezer over te dragen. Kennis die hij zelf verwierf van zijn overleden vrouw, aan wie de roman is opgedragen en die haar naam schonk aan de heldin.

Evenals Wongar's schitterende verhalenbundel 'De weg naar Bralgu' (mythisch eiland, land van de doden), hier precies een jaar geleden besproken, heb ik 'Walg' vol ontzag, maar ook met schaamte, gelezen.

B. Wongar: Walg. Bridges Books/In de Knipscheer, Amsterdam 1992. 253 blz. f 34,50. (FS)

Het verhaal Aarde

De VN-conferentie over Milieu en Ontwikkeling vorige maand in Rio de Janeiro had te kampen met heel wat belemmeringen om tot werkelijke resultaten te komen. Misschien was wel de grootste belemmering de moeilijke erkenning van de rijke landen - de VS voorop - dat door

hun levensstijl, produktie- en consumptiepatronen, de milieucrisis voor een groot deel is ontstaan. Alleen als die schuld (ook financieel) erkend werd, wilden de arme landen praten over vermindering van hun bevolkingsgroei. Over de gevolgen van die levensstijl voor de 'Derde Wereld' valt veel te lezen in 'Het verhaal Aarde, Inheemse volken aan het woord over milieu en ontwikkeling'. Het boek wordt ingeleid door Hans Alders, minister van VROM, en uitgeleid door Gro Harlem Brundtland, minister-president van Noorwegen en initiator van het rapport 'Our Common Future' (dit Brundtland Rapport is de bekendste studie van de jaren '80 over ontwikkeling, ontweping en milieu - als vervolg op 'Het rapport van de Club van Rome'). In haar nawoord schrijft Brundtland:

'Traditionele culturen zijn de bewaarplaatsen van grote hoeveelheden kennis en ervaring die de schakel vormen tussen de mensheid en haar vroege oorsprong. Het verdwijnen van dit soort culturen betekent een verlies voor de hele samenleving, die nog veel kan leren van de traditionele manier waar op deze oude culturen op een aanvaardbare manier omgaan met zeer com-

Het verhaal Aarde

Inheemse volken aan het woord over milieu en ontwikkeling

plexe ecologische systemen.'

Of ze nu ontroerend of met nauwelijks verholen woede, nuchter zakelijk of literair hoogstaand verteld worden, leerzaam zijn de zeventien verhalen in deze bundel allemaal. De meeste zijn indrukwekkende weergaven van een heel andere manier van omgaan met Moeder Aarde. Ze worden verteld door vertegenwoordigers van inheemse volken uit: de VS, Guatemala, Brazilië, Peru, Paaseiland, Solomon Eilanden, Papoea-Nieuw Guinea, Australië, Filipijnen, Sri Lanka, Nepal, India, Lesoto, Kenia, Egypte en Finland. Sommige verhalen dragen poëtische titels als: *De cirkel is de manier van kijken; De maismensen zijn hun goden niet vergeten; De zingende stem van het bos; Iharang, de helende plant; De dag waarop de berg 'nee' zei; Voorbij de laatste boomgrens.* Een rijk boek over de verhouding mens en natuur, dat nu eens alle aandacht vraagt voor hun oplossingen.

Het verhaal Aarde. Bridges Books i.s.m. Novib en NCOS, In de Knipscheer, Amsterdam 1992. 239 blz. f 29,50. (FS)

Wim Heij
Frank Spoelstra

